

Ulla Lipsanen ja Anne Niittylahti

VAROJEN NOSTO OSAKEYHTIÖSTÄ
pienen ja keskisuuren osakeyhtiön osakkaan
näkökulma

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma

Toukokuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 26.5.2010
Tekijä(t) Ulla Lipsanen ja Anne Niittyalahti		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Liiketalouden koulutusohjelma
Nimeke Varojen nosto osakeyhtiöstä pienen ja keskisuuren osakeyhtiön osakkaan näkökulmasta		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä tutkimme osakkaan eri mahdollisuuksia nostaa varoja osakeyhtiöstä. Tutkimuksen tavoite on löytää osakkaalle verotuksellisesti edullisin/edullisimmat vaihtoehdot varojen nostoon. Tutkimuskohteena on pieni ja keskisuuri osakeyhtiö ja tarkastelu yrittäjäosakkaan näkökulmasta.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä olemme käyttäneet kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Olemme keränneet aineiston osakeyhtiölaista ja alan kirjallisuudesta teoriaosaan ja yhteenvedossa pohdimme mikä tai mitkä varojen nostotavat ovat edullisimpia yrittäjäosakkaalle verotuksellisesta näkökulmasta. Osakeyhtiölain mukaiset lailliset varojen jakotavat ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osingonjako sekä muu varojen jako vapaan oman pääoman rahastosta • osakepääoman alentaminen • omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen • osakeyhtiön purkaminen. <p>Käytännön työssä olemme havainneet, että yrittäjäosakkaat mieltävät varojen nostoksi useimmiten osingon ja palkan nostamisen, muut vaihtoehdot tulevat harvemmin esiin.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena päädyimme siihen, että verotuksellisesti edullisimman varojen nostotavan miettiminen on aina tapauskohtaista, yritykset ja yrittäjien tarpeet ovat erilaisia. Tosin verovapaan pääomaosingon nostaminen kannattaa aina, jos vain yrityksen maksukyky sen sallii.</p> <p>Tämä tiivistetty tietopaketti eri vaihtoehdoista on erinomaisena tukena päivittäisessä työssämme asiakaskohtaamisissa, joissa yrittäjäosakkaalla ei yleensä ole paljoa aikaa kovinkaan syvälliseen tai aikavievään keskusteluun.</p>		
Asiasanat (avainsanat) osakeyhtiö, osake, osinko, palkka, osakaslaina		
Sivumäärä 45 s. + liite 1 s.	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Leena Kosonen		Opinnäytetyön toimeksiantaja

DESCRIPTION

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Date of the bachelor's thesis 26.5.2010
Author(s) Ulla Lipsanen ja Anne Niittylahti	Degree programme and option Degree Programme in Business Management	
Name of the bachelor's thesis Drawing assets from a company – as a shareholder in an SME		
Abstract <p>In this thesis we study the different options to draw assets from a limited company. The aim of the study is to find the most profitable option for a shareholder in terms of taxation. The research subjects are small and medium-sized limited company.</p> <p>Our research method is qualitative. We have collected the theoretical material from laws and literature and in the summary we discuss the best options to draw assets in terms of taxation.</p> <p>The legal options available are:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dividends or other distribution of assets from the spare equity fund • reducing the share capital • redeeming own shares • winding up the limited company. <p>In practice we have noticed that owners usually draw only salary and dividends, other options are rarely considered.</p> <p>The results of this thesis we noticed that finding the best option in terms of taxation always depends on the case, because companies and entrepreneurs are different. Though a tax-exempt share is always an economic option if the company is solvent enough.</p> <p>This thesis is a compact information package to be used in daily encounters with entrepreneurs who rarely have much time to spend on lengthy discussions.</p>		
Subject headings, (keywords) limited company, share, dividend, salary, shareholder loan		
Pages 45 p. + app. 1 p.	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Leena Kosonen	Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Opinnäytetyön tausta.....	2
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	3
1.3	Opinnäytetyön rakenne.....	4
2	TUTKIMUSMETODI JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	4
2.1	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	4
2.2	Tutkimuksen toteutus ja perustelu.....	7
2.3	Tutkimuksen arviointi	7
3	OSAKEYHTIÖ, OMA PÄÄOMA JA OSAKAS	8
3.1	Osakeyhtiö.....	8
3.2	Oma pääoma.....	10
3.3	Osakas	12
4	VAROJEN NOSTO OSAKEYHTIÖSTÄ	13
4.1	Palkkana vai osinkona	16
4.1.1	Palkka	18
4.1.2	Osinko	20
4.2	Osakepääoman alentaminen	26
4.3	Omien osakkeiden hankinta ja lunastaminen	27
4.4	Osakaslaina.....	30
4.5	Yhtiön purkaminen.....	32
4.6	Laiton varojenjako.....	34
4.7	Kustannusten korvaukset osakkaalle.....	35
5	YHTEENVETO JA POHDINTA	37
	LÄHTEET	42

LIITE

1 JOHDANTO

Varojen nostaminen osakeyhtiöstä kiinnostaa varmasti kaikkia osakeyhtiön osakkaita ja niitä, jotka suunnittelevat osakeyhtiön perustamista tai yhtiömuodon vaihtamista osakeyhtiöksi. Osakeyhtiön toiminnan pääasiallisena tarkoituksena on yleensä tuottaa voittoa osakkeenomistajille ja varojen nostaminen yhdistetään useimmiten tähän voiton nostamiseen. Kysymyksiä herää ja niihin vastauksia useimmiten haetaan tilitoimistoilta ja kirjanpitäjiltä. Harvemmin itse yrittäjällä/osakkaalla on aikaa ruveta tutkimaan eri mahdollisuuksia, on kiire omassa työssä eikä välttämättä itse tiedä, mistä tiedon etsimisen aloittaa, joten luonnollista on kääntyä taloushallinnon ammattilaisen puoleen.

Tänä päivänä elämän rytmin ollessa hyvin hektistä odotetaan vastauksia ja neuvoja hyvin nopeasti. Toisinaan tuntuu, että vastauksen kysymykseen on tullava ”kuin tykin suusta”, kuten on tapana sanoa. Lisäksi vielä sellaisella suomen kielellä, että yrittäjä/osakas – olipa hän teknologia- tai putkialalla – asian helposti ymmärtää. Tältä pohjalta heräsi ajatus syventää omaa osaamista ja parantaa valmiutta kohdata asiakas koskien varojen nostamista liiketoimintaa harjoittavasta osakeyhtiöstä. Aihe on monipuolinen, erilaisia varojen nostotapoja on useampia eikä yhtä ainoa oikeaa ja osakkaalle edullisinta esim. verotuksellisesti voi suoraan esittää. Tavallisimmin varojen nostoksi mielletään osingon jako ja työstä saatu palkka. Muut vaihtoehdot eivät käy edes mielessä, välttämättä niistä ei yrittäjä/osakas tiedä.

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu eri mahdollisuuksia nostaa varoja yksityisestä liiketoimintaa harjoittavasta osakeyhtiöstä pienen ja keskisuuren osakeyhtiön yrittäjäosakkaan näkökulmasta. Uusi osakeyhtiölaki tuli voimaan 1.9.2006 ja olemme käsitelleet työmme eri aihealueita tämän lain säännösten mukaisesti. Tässä opinnäytetyössä mainitulla osakeyhtiöllä tarkoitetaan yksityistä listaamatonta liiketoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä ja yrittäjäosakkaalla osakasta, joka työskentelee omistamassaan osakeyhtiössä.

1.1 Opinnäytetyön tausta

Työskentelemme molemmat tilitoimistoalalla ja opinnäytetyön aihetta miettiessä pidimme päämääränä löytää sellainen aihe, josta on hyötyä päivittäisessä työssämme. Halusimme myös syventää ammattitaitoamme ja osaamistamme jostakin meitä ja ennen kaikkea asiakkaitamme koskevasta tärkeästä aiheesta.

Asiakaskuntamme koostuu erilaisista yrityksistä, on yksityisyrittäjiä, avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä, osuuskuntia, yhdistyksiä ja osakeyhtiöitä. Näistä kohteeksi valikoitui yksityinen osakeyhtiö - pienet ja keskisuuret osakeyhtiöt - joita enemmistö asiakkaistamme on. Osakeyhtiön tiimoilta aiheita löytyisi paljonkin, mutta molemmat totesimme juuri varojen noston osakeyhtiöstä ajankohtaisimmaksi ja tärkeäksi sekä meille että asiakkaille. Omien tietojen päivittäminen ajan tasalle tuntui hyödylliseltä ja tärkeältä tilinpäätöskauden lähestyessä sekä asiakaskohtaamisia ajatellen.

Yksi työn tavoite on kehittää tiivistetty tietopaketti erilaisista tavoista nostaa varoja osakeyhtiöstä. Aikaisemman kokemuksen perusteella useimpien asiakkaitten tieto rajoittuu todellakin osinkoon ja palkkaan. Muut mahdollisuudet eivät käy mielessä ja niiden pohdintaan ei käytetä aikaa.

Kuten Ojasalo ym. (2009) kirjoittaa on varojen noston pohtiminen tärkeää koko yritystoiminnan kannattavuuden ja toiminnan vuoksi. Yrityspohjan on oltava kunnossa, jotta varoja voidaan nostaa. Yritykset tarvitsevat liiketoiminnassaankin jatkuvaa kehittämistyötä, esimerkiksi

- kannattavuutensa parantamiseen tai kasvun aikaansaamiseen
- uusien tavaroiden ja palveluiden kehittämiseen, testaamiseen ja kaupallistamiseen
- toimivan organisaatorakenteen luomiseen ja henkilöstön motivoimiseen
- asiakkaiden mieltymysten muutosten ymmärtämiseen
- tulevaisuuden kysynnän ja muiden toimintaan vaikuttavien tekijöiden ennakoimiseen
- toimintansa tehostamiseen ja prosessiensa kehittämiseen
- uusille kohdemarkkinoille laajenemiseen ja kansainvälistymiseen
- organisaatiossa ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseen.

Yrityksissä ja kaikissa muissakin organisaatioissa tehtävän kehittämistyön merkitys on nopeasti kasvanut. Ympäröivä maailma muuttuu yhä nopeammin, ja myös yritysten täytyy yrittää pysyä kehityksessä mukana. Parhaiten ovat menestyneet ne, jotka ovat itse pystyneet viemään kehitystä eteenpäin eli toimimaan kehityksen moottoreina.

Liiketoiminnan todelliset menestyjät syntyvät usein niistä jotka kykenevät arvioimaan toteutunutta, mutta myös tulevaisuuden kehitysnäkymiä, varautumaan niihin ja toteuttamaan pitkäaikaisia tavoitteita erilaisissa tulevaisuuden tilanteissa. Esimerkiksi uudentlaisilla liiketoiminta- ja ansaitsemismalleilla on pystytty rikkomaan toimialojen rajoja ja luotu uudentlaisia ansaintamahdollisuuksia.

Nopeasti muuttuva, digitalisoituva, verkottuva ja globaalistuva toimintaympäristö on luonut suuria muutostarpeita yritysten toimintoihin. Yhteiskunta ja yritysten toiminta pohjautuu yhä enemmän tietoon ja sen hallintaan. Tiedon määrä kasvaa nykyään niin nopeasti, että yrityksissä tarvitaan aivan uutta ajattelua. Tarvitaan täsmällistä tietoa yritysten ongelmien ratkaisemiseksi, eli tiedon massasta pitää pystyä poimimaan olennainen, yrityksen tarpeita palveleva tieto.

Tämä pätee yhtäläillä tilitoimistoon kuin minkä muun alan yritykseen tahansa. Pitää pystyä nopeasti, asiantuntevasti ja selkeästi esittämään asiakkaalle – yrittäjäosakkaalle – eri mahdollisuudet niin, että hän tämän tiedon perusteella pystyy itse päättämään tai keskustelun avulla päättämään hänelle parhaiten sopivat tavat varojen nostoon.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoite on löytää vastaus tutkimuskysymyksiin ja samalla kehittää omaa ammattitaitoa sekä saada päivittäiseksi apuvälineeksi tiivis kooste osakkaan eri mahdollisuuksista nostaa varoja yksityisestä osakeyhtiöstä. Tutkimme aihetta koskevia lakeja, kirjanpitolautakunnan yleisohjeita ja lausuntoja, oikeustapauksia, kirjallisuutta sekä opinnäytetöitä ja graduja. Kokoamme näiden avulla tietopaketin osakkaan eri mahdollisuuksista nostaa varoja yksityisestä, listaamattomasta osakeyhtiöstä.

Tutkimuskysymyksiksi muotoutui:

- Mitä eri vaihtoehtoja on varojen nostoon osakeyhtiöstä?

- Mikä vaihtoehto on paras osakkaan henkilökohtaisen verotuksen kannalta yrityksen tilannetta huonontamatta?

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön rakenne koostuu teoriaosasta, varsinaisesta opinnäytetyön aiheen käsittelystä ja loppuosan yhteenvedosta pohdintoineen. Teoriaosassa käsitellään tutkimusmenetelmän käyttöä ja aineiston keräämistä. Tutkimuskysymykset antoivat aiheita miettimiseen. Miten muotoilla kysymys tai kysymykset tästä aiheesta, josta on jo niin paljon tietoa olemassa ja jota on jo tutkittu monella tapaa? Aihetta pohiessamme päädyimme tutkimaan kaikkia laillisia varojen nostamistapoja eikä vain muutamaa vaihtoehtoista mahdollisuutta, kuten palkkaa tai osinkoa. Esitämme kaikki vaihtoehtoiset mahdollisuudet ja yhteenvedossa käsittelemme niitä verotuksellisesta näkökulmasta. Pohdimme käytännön työssä saadun kokemuksen pohjalta, mitä vaihtoehtoja yleensä käytetään ja mitä yrittäjäosakkaat haluavat tehdä.

Osakeyhtiön varojennostosta on tehty useita opinnäytetöitä ja tutkielmia. Markku Puukko on Pro gradu-tutkielmassa Noteeraamattoman yhtiön jakama osinko luonnollisen henkilön näkökulmasta (Tampereen yliopisto, 2006) tutkinut vuoden 2005 yritys- ja pääomaverouudistuksen vaikutuksia luonnollisen henkilön saamaan osinkotuloon ja selvittänyt myös millaisia erilaisia voitonjakotapoja on mahdollista käyttää suoran osingonjaon sijaan. Hän on päätenyt tämän opinnäytetyön kanssa hyvin samanlaiseen lopputulokseen eli palkka on yleensä raskaammin verotettua kuin osinko ja yhtiön nettovarallisuudella on kiistaton vaikutus osakkaan verotuksen kannalta.

2 TUTKIMUSMETODI JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tieteellistä uuden tiedon etsintää ja luomista varten käytetään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimusmetodi ei kuitenkaan tarkoita pelkästään tutkimusmenetelmää vaan se on ymmärrettävä laajemmin. Kuten Hirsjärvi ym. (2007, 172) toteaa, metodi on sääntöjen ohjaama menettelytapa, jonka avulla tieteessä tavoitellaan ja etsitään tietoa tai pyritään ratkaisemaan käytännön ongelma. Tähän on

käytettävissä erilaisia metodeja, joista suosituimpia ovat haastattelut, kyselylomakkeisiin perustuva menetelmä ja erilaiset havainnoinnin muodot.

Tutkimusmenetelmäksi aiheesta riippuen voidaan valita joko määrällinen eli kvantitatiivinen menetelmä tai laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä. Määrällisessä tutkimuksessa todistusaineisto muokataan matemaattiseen muotoon ja pyritään yleistämään sen tulokset, kun taas laadullisessa tutkimuksessa keskitytään merkitykseen, joka tutkittavalla ilmiöllä on omassa asiayhteydessään. Toisin sanoen laadulliset ja määrälliset menetelmät ovat erilaisia tapoja tuottaa perusteluja tieteellisissä tutkimuksissa.

Tyypillinen määrällinen menetelmä on lomakekysely tai strukturoitu lomakehaastattelu, jossa kysytään samoja asioita samassa muodossa isolta joukolta vastaajia. Tämä joukko muodostaa otoksen tietystä kohteena olevasta perusjoukosta. Määrälliset menetelmät sopivat hyvin tilanteeseen, jossa halutaan testata, pitääkö jokin teoria paikkansa. Teoriasta tehdään usein hypoteeseja eli väittämiä ja oletuksia, joita kyselyllä testataan. Kyselyn jälkeen todetaan, pitävätkö hypoteesit paikkansa. Jos ne pitävät paikkansa, ne verifioidaan eli todetaan tosiksi. Jos taas ne eivät pidä paikkaansa, ne falsifioidaan eli todetaan epätosiksi. Määrällisiä menetelmiä käytettäessä aihepiiriin liittyvä teoria pitäisi siis tuntea niin hyvin, että sitä voidaan ryhtyä kontrolloidusti mittaamaan. Tämä tarkoittaa, että lomakkeen kysymyksien avulla mitataan teorian paikkansapitävyyttä eikä lomakkeen kysymyksiä keksitä omasta päästä. Kyselyn avulla kerätty materiaali (eli data) analysoidaan tilastollisin menetelmin ja tiedot yleistetään koskemaan koko perusjoukkoa. Määrällisiä menetelmiä käytettäessä tutkija ei vaikuta tutkimuksen kohteeseen, hän on siitä selvästi erillään eikä usein edes kohta tutkittavia. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan reliabiliteetin (mittauksen luotettavuus) ja validiteetin (mittarin tarkkuus) avulla. (Ojasalo ym. 2009, 93 - 94.)

Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tällöin todellisuus ymmärretään moninaiseksi kokonaisuudeksi, jota ei voi jakaa mielivaltaisesti eri osiin. Laadullisissa menetelmissä puhutaan harkinnanvaraisesta näytteestä otoksen sijaan. Tutkimuksen kohde on siis harkitusti valittu, sellainen, josta halutaan lisää tietoa. Laadullisissa menetelmissä on tyypillistä, että tutkija on hyvin lähellä tutkittavia ja usein jopa osallistuu heidän toimintaansa. Tutkija tekee ilmiöstä

omia perusteltuja tulkintojaan. Tutkimusprosessin tarkka kuvaus ja tulkintojen perustelut ovat hyvin oleellisia, koska niiden avulla tutkimuksen lukija voi tehdä johtopäätöksiä tutkimuksen luotettavuudesta. Tulosten luotettavuutta voidaan lisätä käyttämällä triangulaatioita eli tutkimalla ilmiötä useista eri näkökulmista, esimerkiksi käyttämällä useita erilaisia aineistoja ja tiedonkeruumenetelmiä ja joskus myös useaa tutkijaa. (Ojasalo ym. 2009, 94.)

Olemme päätyneet käyttämään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää työssämme. Työ perustuu hyvin pitkälti empiiriseen eli kokemukseräiseen tutkimukseen. Hirsjärven ym. mukaan (2007, 155) tällaisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat

- tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineistoa kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa
- suositetaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina
- laadullisten metodien käyttö aineiston hankinnassa mm. osallistuva havainnointi, teemahaastattelu
- käsitellään tapauksia ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti.

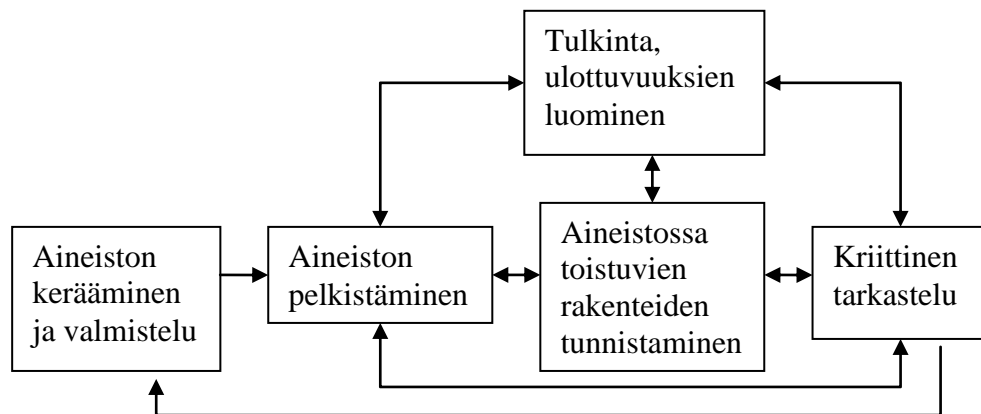
Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Ajatuksena on kuitenkin alun perin aristoteelinen ajatus, että yksityisessä toistuu yleinen. Tutkimalla yksityistä tapausta kyllin tarkasti saadaan näkyviin myös se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla. (Hirsjärvi ym. 2007, 171.)

Ojasalon ym. mukaan (2009, 121) dokumenttianalyysi on menetelmä, jossa päätelmiä pyritään tekemään kirjalliseen muotoon saatetusta erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta aineistosta. Tällaista aineistoa ovat mm. www-sivut, lehtiartikkelit, raportit ja kirjalliset materiaalit.

Olemme keränneet kirjallista materiaalia järjestelmällisesti tavoitteena luoda sanallinen, selkeä kuvaus eri mahdollisuuksista nostaa varoja osakeyhtiöstä. Olemme pyrkineet järjestämään ja käsittelemään aineiston tiiviiksi ja selkeäksi, jotta tuloksena olisi luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä.

2.2 Tutkimuksen toteutus ja perustelu

Tutkimus toteutetaan keräämällä jo olemassa olevaa valmista aineistoa opinnäytetyön aiheesta. Käytämme kirjallisuutta, lakeja, oikeustapauksia sekä käytännön työstä saatua kokemusta, omaa havainnointia. Tutkimustuloksen pohdinta perustuu täysin kokemuksesta saatuun havainnointiin päivittäisessä työssä tapahtuneissa asiakaskohtaamisissa.

KUVA 1. Laadullisen tutkimuksen yleinen malli. (Kakkuri-Knuuttila ym. 2006)

Tutkimuksen toteutusta käytännössä kuvaa yllä oleva kuva laadullisesta tutkimuksesta. Kriittisen tarkastelun tavoitteena on tunnistaa ja korjata eri vaiheiden toteuttamisessa ja niiden tuloksissa mahdollisesti esiintyviä virheitä tai vääristymiä. Kriittisen tarkastelun tavoite on parantaa tulosten laatua ja luotettavuutta.

Halusimme aiheeseen myös ulkopuolisen tahon kommentteja, joten teimme aiheesta kysymyksiä, joihin vastaukset on antanut tilintarkastusyhteisö Pricewaterhouse Coopersin KHT, JHTT Elina Hämäläinen tilintarkastajan näkökulmasta (liite 1).

2.3 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen tekeminen analysoimalla valmista aineistoa ja keräämällä tietoa tuntui todella haastavalta. Ensin oli saatava tarpeeksi kerättyä aineistoa, tutustuttava siihen ja muokattava tietoja uuteen, tiivistettyyn muotoon mielessä ajatus

tutkimuskysymyksistä ja vastauksista niihin. Yhteenvedossa arvioimme tutkimustulosta, onko se validi eli vastaako lopputulos esittämiimme kysymyksiin, olemmeko tutkineet sitä mitä on ollut tarkoitus tutkia.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Toisin sanoen kuinka luotettavasti olemme tulkinneet teoriaa. Olemmeko saaneet muokattua tutkimusaineiston sellaiseen muotoon, että opinnäytetyön lukija pystyy seuraamaan ja kritisoimaan tutkimuksen lopputulosta sekä onko kuvatulla tavalla päädytty esitettyihin tulkintoihin.

Kakkuri-Knuutilan ym. (2006, 20) mukaan kaikki tieteelliset tutkimukset, myös opinnäytetyöt, sisältävät tutkimustuloksen. Tähän tavoitteeseen olemme mekin pyrkineet ja mielestämme sen saavuttaneet, mutta helppo on olla samaa mieltä Hirsjärven ym. (2007, 218) kanssa toteamuksesta, että tutkimus on kuin kristallin katsomista, jokainen näkee sen aivan omalla tavallaan riippuen siitä kuinka kristallipalaa katsoo.

3 OSAKEYHTIÖ, OMA PÄÄOMA JA OSAKAS

3.1 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on yritysmuoto, jonka voi perustaa yksi tai useampi henkilö tai yhteisö. Yleensä perustajat myös merkitsevät yhtiön osakkeita ja ovat näin ollen osakkeenomistajia.

Osakeyhtiö on joko yksityinen tai julkinen ja tämä jako perustuu osakeyhtiölakiin (OYL 1:1.1). Tärkeimmät erot julkisen yhtiön ja yksityisen yhtiön välillä ovat yhtäältä se, että yksityisen osakeyhtiön arvopapereita ei saa ottaa arvopaperimarkkinalain (495/1989, AML) 1:3:ssa tarkoitetun julkisen kaupankäynnin kohteeksi (OYL 1:1.2), ja toisaalta se, että yksityisen yhtiön vähimmäisosakepääoma on 2 500 euroa, kun julkisella yhtiöllä vähimmäisosakepääoma on 80 000 euroa (OYL 1:3.1). (Mähönen ym. 2007, 15-16.) Pieneksi ja keskisuureksi yritykseksi eli pk-yritykseksi kutsutaan yhtiötä, joka työllistää alle 250 henkilöä ja jonka liikevaihto on enintään 50 milj. euroa tai taseen loppusumma enintään 43 milj. euroa. Lisäksi yrityksen omistustausta

ja omistukset muissa yrityksissä voivat vaikuttaa siihen, onko yritys pk-yritys. (Finnvera 2009).

Osakeyhtiö perustetaan laatimalla perustamissopimus, johon liitetään yhtiöjärjestys. Minimivaatimus yhtiöjärjestyksen sisällölle on kolme kohtaa: toiminimi, kotipaikka ja toimiala. Perustamissopimuksessa sovitaan yrityksestä riippuen hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta, tilintarkastajista, tilikauden pituudesta, osakkeen hinnasta ja maksupäivästä sekä merkitään osakkeet.

Yhtiö on rekisteröitävä kaupparekisteriin ennen kuin se saa lainvoiman. Toisin sanoen osakeyhtiö syntyy rekisteröimisellä ja sillä yhtiö saa oikeuskelpoisuuden ja oikeustoimikelpoisuuden (OYL 2:10.1). Ennen sitä osakepääoma on maksettava ja maksusta on oltava todistus (kuitti) tai tilintarkastajan on annettava todistus osakepääoman maksamisesta, mikäli osakepääomana käytetään jotain muuta kuin rahaa (omaisuutta eli apporti).

Osakeyhtiön kaupparekisterimaksu v. 2010 on 350,00 € ja se on maksettava ennen perustamisilmoituksen lähettämistä. Maksusta on liitettävä kuitti mukaan ilmoitukseen. Osakeyhtiö on ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta tai yhtiön perustaminen raukeaa. Osakeyhtiön on tehtävä myös muutoksista ilmoitus kaupparekisteriin esim. toimialan muutos tai kun rekisterissä ei ole merkintää toimitusjohtajasta ja sellainen on valittu. Muutoksetkin tulevat voimaan vasta kun ne on rekisteröity. Ennen yhtiön rekisteröimistä yhtiön puolesta tehdyistä toimista vastaavat toimesta päättäneet ja siihen osallistuneet yhteisvastuullisesti. (Tomperi 2004, 71.)

Osakeyhtiö on täydellinen oikeushenkilö, joka omistaa oman omaisuutensa ja vastaa omista velvoitteistaan. Osakkeenomistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista (OYL 1:2.2). Osakeyhtiölaki perustuu ajatukselle, jonka mukaan osakkeenomistajat sijoittavat yritykseen pääomaa ja odottavat saavansa osakeyhtiötä koskevien sääntöjen mukaan sijoituksestaan sen tuoton, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun kaikkien muiden etutahojen vaateet on suoritettu. Omistajan panoksen kehitys on sidoksissa yhtiön menestymiseen ja yhtiön varallisuuden kehitykseen. Tämä huomioon ottaen on luonnollista, että osakeyhtiötä koskeva sääntely liittyy laajasti yhtiön pääomaan. Merkittävä osa osakeyhtiölain säännöksistä koskee pääoman

tulemista yhtiöön, sen yhtiössä pysymistä ja sen jakamista yhtiön osakkeiden omistajille. (Mähönen ym. 2007, 17.)

3.2 Oma pääoma

Osakeyhtiölain 8 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiöllä voi olla sekä sidottua että vapaata omaa pääomaa. Varoja voi jakaa vain vapaasta omasta pääomasta.

Sidottua omaa pääomaa ovat

- osakepääoma
- kirjanpitolain mukainen arvonorotusrahasto
- käyvän arvon rahasto
- uudelleenarvostusrahasto ja
- vanhan osakeyhtiölain aikana muodostuneet vara- ja ylikurssirahastot.

Vapaata omaa pääomaa ovat

- muut rahastot (sijoitetun vapaan pääoman rahasto eli SVOP-rahasto)
- tilikauden voitto
- edellisten tilikausien voitto.

Osakeyhtiön rahoituksen tulee olla kunnossa, kun mietitään varojen jakoa yhtiöstä. Taseessa erät sisältyvät omaan pääomaan, vieraaseen pääomaan ja tilinpäätössiirtoihin. Oma pääoma jakautuu sidottuun, josta ei voi varoja jakaa ja vapaaseen pääomaan. Vieras pääoma on esitetty lyhyenä ja pitkänä pääomana. Oman pääoman rahoitus voi olla yhtiön sijoitettua pääomaa, yhtiön ansaitsemaa tulorahoitusta tai hallussapitovoittoja.

On syytä tutustua oman pääoman eriin, koska varoja jaetaan omasta pääomasta rahoitus huomioiden. Lisäksi tase-erien ymmärtäminen helpottaa ”taseen lukemista” käytännön tilanteessa.

Oma pääoma osakeyhtiössä tulee ilmoittaa taseessa seuraaviin eriin jaoteltuina:

TASE	tilikauden päättymispäivä	edellisen tilikauden päättymispäivä
Vastattavaa		
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma		
Osakepääoma	00	00
Osakepääoman korotus	00 00	00 00
Ylikurssirahasto	00	00
Arvonkorotusrahasto	00	00
Käyvänarvonrahasto	00	00
Vararahasto	00	00
Muut rahastot		
Sijoitetun pääoman rahasto	00	00
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot	00	00
Muut rahastot	00	00
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	00	00
Tilikauden voitto (tappio)	00	00

(Leppiniemi 2008, 52.)

Osakepääoma on osakeyhtiölaissa tarkoin säädetty sidotun pääoman erä. Ylikurssirahastosta säädettiin aikaisemmassa osakeyhtiölaissa. Uuteen lakiin ei ole otettu mainintaa, mutta taseessa voi olla vanhan lain mukainen ylikurssirahasto. Se on sidottua pääomaa. Arvonkorotusrahastosta säädetään KPL 5:17. Rahasto kuuluu osakeyhtiön sidottuun pääomaan. Käyvän arvon rahasto syntyy, jos yhtiö soveltaa KPL 5:2a säädettyä mahdollisuutta arvostaa rahoitusvälineensä käyvän arvon mukaan. Tavanomaisin menetelmä on KPL 5:2:n mukainen hankintamenoperusteinen menetelmä, jolloin käyvän arvon rahastoa ei synny. Käyvän arvon rahasto kuuluu sidottuun pääomaan. Vararahastosta säädettiin aikaisemmassa osakeyhtiölaissa. Vararahasto voidaan säilyttää taseessa. Se on sidottua pääomaa ja siitä voidaan tehdä siirtoja osakepääomaan rahastosiirtoina. (Leppiniemi 2008, 53.)

Sijoitetun vapaan pääoman rahasto eli SVOP-rahasto on nimensä mukaisesti vapaan pääoman rahasto ja se voi olla varojenjaon lähteenä. Siihen kirjataan sellaiset oman pääoman sijoitukset, joita ei merkitä osakepääomaan, ylikurssirahaston ja vararahaston alennukset, joita ei käytetä varojen jakamiseen tai tappion kattamiseen.

Yhtiökokouksen päätöksellä voidaan siirtää kerryttämään vapaan oman pääoman rahastoa. (Leppiniemi 2008, 55.)

SVOP-rahastoa voidaan kartuttaa seuraavilla tavoilla:

- perustettaessa osakeyhtiötä osakkeista saatu maksu siltä osin kuin sitä ei ole merkitty osakepääomaan (OYL 2:4)
- osakeannissa annetaan uusia osakkeita ja osakkeen merkintähinta päätetään merkitä kokonaan tai osittain sijoitetun pääoman rahastoksi, vaihtoehtona on osakepääoma (OYL 9:6)
- yhtiön luovuttaessa vastikkeellisesti omia osakkeitaan eikä saatua suoritusta merkitä osakepääomaan (OYL 9:6)
- osakkeenomistajan tai muun tahon sijoittaessa omaan pääomaan muutoin kuin osakepääomaa kartuttamalla (OYL 8:2)
- osakepääomaa tai aikaisemman osakeyhtiölain mukaista ylikurssirahastoa tai vararahastoa alennetaan eikä määrää käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen (OYL 8:2)
- pääomalaina muutettaessa sijoitetuksi vapaaksi omaksi pääomaksi velkojien suostumuksella (OYL 12:1.3)

Yhtiöjärjestyksessä voidaan myös määrätä erilaisista rahastoista. (Leppiniemi 2008, 56.)

3.3 Osakas

Osakeyhtiön osakkaat kuuluvat työeläketurvaa varten joko YEL- tai TyEL-vakuutuksen piiriin.

- YEL = Yrittäjän eläkelaki
- TyEL = Työntekijän eläkelaki

YEL:iin kuuluvaa osakkasta kutsutaan YEL-osakkaaksi ja vastaavasti TyEL:iin kuuluvaa TyEL-osakkaaksi.

Yrittäjän eläkelain (YEL) mukainen vakuutus kattaa eri elämäntilanteet. Eläkevakuutus turvaa yrittäjän toimeentulon, kun yrittäjätoiminta päättyy työkyvyttömyyden tai ikääntymisen vuoksi. Omaisilla on perhe-eläketurva yrittäjän kuoleman jälkeen. Yrittäjän on myös mahdollista jäädä tietyin edellytyksin

osa-aikaeläkkeelle. YEL-työtulo on vakuutuksen perusta. Työtulon tulee vastata yrittäjän työpanosta (työpanoksen taloudellista arvoa). Työtulon perusteella lasketaan eläkkeen määrä ja vakuutusmaksu. Yrittäjän työpanoksen arvon muuttuessa työtuloa voidaan tarkistaa ajassa eteenpäin. Työtulo vaikuttaa myös muihin yrittäjän sosiaaliturvaetuuksiin, kuten sairauspäivärahaan. Yrittäjävakuutus on yrityksen tuotantokustannus. Vakuutusmaksu on kokonaan verovähennyskelpoinen.

YEL-vakuutus tulee ottaa 18-67 vuotiaalle Suomessa asuvalle osakkaalle, joka työskentelee yrityksessä ja omistaa yrityksen osakkeista yli 50 %. YEL-vakuutus tulee ottaa, jos yrittäjän työpanoksen arvo on vähintään 6775,60 euroa vuodessa ja yrittäjätoiminta on jatkunut yhtäjaksoisesti yli 4 kuukautta 18 ikävuoden jälkeen. YEL-vakuuttaminen koskee myös sivutoimista yrittäjää. Yrittäjä on velvollinen ottamaan eläkevakuutuksen 6 kuukauden kuluessa yritystoiminnan aloituksesta. YEL:in piiriin kuuluu Suomessa asuva, yrityksessä työskentelevä yrittäjä, kun yllämainitut ehdot täyttyvät.

Työntekijän eläkelaki (TyEL) astui voimaan 1.1.2007, minkä jälkeen kaikki työntekijät vakuutetaan TyEL:n mukaan. Vuoden 2010 keskimääräinen TyEL:n mukainen työeläkevakuutusmaksu on 22,0 % palkoista.

TyEL-vakuutus otetaan 18-67 vuotiaalle työntekijälle, jonka kuukausiansio on vähintään 51,57 euroa. Työntekijän osuus TyEL-maksusta on 4,5 % (alle 53-vuotiaat) tai 5,7 % (53 vuotta täyttäneet, syntymäpäivää seuraavan kuukauden alusta). Työnantaja pidättää työntekijän osuuden palkasta ja tilittää sen vakuutusyhtiölle työntekijän puolesta. Osakas, joka työskentelee yrityksessä, mutta omistaa osakkeista enintään 50 %, tulee vakuuttaa TyEL:in mukaan. (Tapiola Yritykset ja yhteisöt.)

4 VAROJEN NOSTO OSAKEYHTIÖSTÄ

Osakeyhtiön tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajilleen (OYL 1:5 §), mikä on myös varojen jakamisen edellytys. Yhtiöjärjestyksessä osakeyhtiön tarkoituksesta on mahdollista määrätä toisinkin.

Voiton tuottamistarkoitusta selostetaan lain valmistelutöissä (HE 109/2005). Säännös ei velvoita yhtiötä lyhyellä aikavälillä tuottamaan mahdollisimman suurta määrää voitonjakokelpoisia varoja. Voiton tuottamista tulee tarkastella pitkällä tähtäyksellä. Näin ollen on mahdollista uudistaa yrityksen tuotantokoneistoa, harjoittaa kehittämistoimintaa, henkilöstön kouluttamista sekä tehdä muita vastaavia investointeja, kun näiden toimenpiteiden voidaan arvioida olevan yhtiön ja sitä kautta myös osakkeenomistajan edun mukaisia. Investointien ja muiden pitkäaikaisten toimien tulee tähdätä yhtiön voitontuottamiskyvyn parantamiseen. Osakeyhtiön on kaikissa tilanteissa tavoiteltava laissa ja yhtiöjärjestyksessä määritellyn tarkoituksensa toteuttamista sekä pyrittävä toiminnan jatkuvuuteen ja turvata näin myös velkojiansa oikeudet.

Pitkän aikavälin voitontavoittelu edellyttää usein yhteiskunnallisesti hyväksytyjen menettelytapojen noudattamista silloinkin, kun laki ei siihen velvoita. Yhtiön julkisella kuvalla saattaa olla merkitystä sekä yrityksen toiminnan että arvon muodostumisen kannalta. Voitontuottamistavoitteen toteuttamista arvioidaan kaikkien yhtiön toteuttamien toimenpiteiden muodostaman kokonaisuuden kannalta.

Lain valmistelutöissä huomautetaan myös, että voiton tuottaminen osakkeenomistajille voi tapahtua paitsi varojen jakona, myös pyrkimällä mahdollisimman korkeaan osakkeen arvoon. Esimerkiksi osingonjaosta pidättäytyminen voi kuitenkin olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Pyrkimys mahdollisimman korkeaan osakkeen arvoon liittyy lähinnä pörssi-yhtiöihin, joissa osakkeenomistajalla on mahdollisuus muuttaa osakkeensa rahaksi myymällä ne pörssissä.

Kun laissa osakeyhtiön tarkoitukseksi on määrätty voiton tuottaminen, toimenpiteitä, jotka ovat selvästi tämän tavoitteen vastaisia, voidaan pitää osakeyhtiölain vastaisina. Niistä saattaa aiheutua niin rangaistus- kuin vahingonkorvausseuraamuksia. (Leppiniemi 2008, 34-35.)

Koska osakeyhtiön oma pääoma on tarkoitettu lähtökohtaisesti pysyväksi (OYL 1:3.2 §), yhtiön varojen jakamisesta on säädetty tarkoin osakeyhtiölaissa. Osakeyhtiö voi jakaa varojaan omistajilleen seuraavilla neljällä vaihtoehtoisella tavalla:

- osingonjako sekä muu varojenjakoa vapaan oman pääoman rahastosta

- osakepääoman alentaminen (OYL 14 §)
- omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen (OYL 3:15 §)
- osakeyhtiön purkaminen (OYL 20 §).

Lisäksi omasta pääomasta voidaan antaa kohtuullisia lahjoja (OYL 13:8 §). Jos osakeyhtiön varoja annetaan muilla vastikkeettomilla tavoilla kuin edellä esitetyillä, kysymys on laittomasta varojen jakamisesta (OYL 13:1. §) (Leppiniemi 2008, 30.)

Siis laitonta varojenjakoja ovat kaikki muut liiketapahtumat, jotka vähentävät yhtiön varoja tai lisäävät sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta. Varoja ei saa myöskään jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Huomioon on myös otettava tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset. Siten esimerkiksi tilikauden päättymisen jälkeen tapahtunut vapaan oman pääoman väheneminen vähentää osingonjakoon käytettävissä olevaa määrää.

Yhtiön maksukykyä arvioitaessa on otettava huomioon aina myös sellaiset yhtiön tiedossa olevat seikat, jotka eivät ilmene tilinpäätöksestä. Tällaisia voivat olla tulevaisuudessa erääntyvät velat ja muut suoritukset ja niiden suhde yhtiön rahoitusmahdollisuuksiin. Veloiksi tulee laskea kaikki, myös erääntymättömät ja ehdolliset velat, kuten piilevät verovelat ja toistaiseksi toteutumattomat takausvastuut, mikäli ehdon toteutuminen on todennäköisempää kuin sen vastakohta. (Mähönen ym. 2007, 160.) Varojen ja velkojen välisen suhteen lisäksi on olennaista myös se, että yhtiö pystyy suoriutumaan velvoitteistaan niiden erääntyessä oikea-aikaisesti ja oikeamääräisesti.

Tase- ja maksukykyisyystesti

Uudessa osakeyhtiölaissa on kaksi yhtiön osingonjakoon liittyvää rajoitetta:

- yhtiö saa jakaa osinkoina ja muuna varojen jakona vapaan oman pääoman määrän, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat (ns. tasetesti, OYL 13:5)
- osinkoa ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai olisi pitänyt tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden (ns. maksukykyisyystesti, OYL 13:2)

Tasetesti tarkoittaa sitä, että yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat ilman velkojainsuojamenettelyä, jollei yhtiön maksukykyä koskevasta osakeyhtiölain 13:2 muuta johdu. Osakepääomaa sekä vanhan osakeyhtiölain mukaista vara- ja ylikurssirahastoa voi jakaa vain velkojien suostumuksella ja velkojiensuojamenettelyä noudattamalla. Velkojiensuojamenettelystä säädetään osakeyhtiölain 14. luvussa, jonka mukaan velkojilla on oikeus tietyin edellytyksin vastustaa osakepääoman alentamista.

Osakeyhtiölain mukaan yhtiöstä ei varoja saa jakaa ennen sen rekisteröimistä (OYL 13:1.4). Ennen rekisteröimistä yhtiö ei voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia, mutta yllä mainittu lain kohta ei estä jakopäätöksen tekemistä, jonka osakkeenomistajat voivat tehdä heti perustamissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Rekisteröinnin jälkeen yhtiö vastaa tästä osakkeenomistajien tekemästä päätöksestä ja varojenjako on mahdollista sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta, jos se ei vaaranna yhtiön maksukykyä (vrt. maksukykyisyydestä) ja vahvistettu tilinpäätös on tehty.

Kuten aikaisemmin on todettu, voi varoja nostaa osakeyhtiöstä myös muulla kuin laissa mainituilla tavoilla. Yrittäjäosakas voi tehdä yhtiön kanssa oikeustoimia samalla tavalla kuin yhtiö tekee ulkopuolisten kanssa ja saada korvausta tehtyjen sopimusten ehtojen mukaisesti. Työsuorituksesta johtuvaa palkan maksamista ei yritysmuoto rajoita. Siten osakeyhtiön osakas voi saada palkkaa korvaukseksi suorittamastaan työstä ja osa palkasta voidaan suorittaa myös luontoisetuna. Yksimieliset osakkeenomistajat voivat jakaa vapaata omaa pääomaa muillakin kuin laissa nimenomaisesti säännellyillä tavoilla (OYL 13:6). Osakkeenomistajat voivat yksimielisinä antaa esimerkiksi lahjan, joka ylittää laissa tarkoitetun ”kohtuullisuuden” rajan tai päättää vapaan oman pääoman jakamisesta muussa kuin osakeomistuksen suhteessa, jos yhtiö on maksukykyinen eikä jako aiheuta yhtiön maksukyvyttömyyttä. (Mähönen ym. 2006, 407.)

4.1 Palkkana vai osinkona

Osingosta menevän veron määrää pyritään minimoimaan pääomaosingon ja ansiotulo-osingon sekä palkan keskinäisellä optimoinnilla laskettaessa osingonjaon

verokustannuksia. Listaamattoman yhtiön osakkaalle on kaikissa tilanteissa edullisinta nostaa pääomaosingoksi laskettava määrä osinkoa. YEL-osakkaan nostama palkka on yhä useammin edullisempaa kuin vastaavan summan saaminen ansiotulo-osinkona vuoden 2005 osinkoverouudistuksen jälkeen. TyEL-osakkaan kohdalla palkan edullisuutta suhteessa ansiotulo-osinkoon syö palkasta suoritettava työeläkemaksu. Vuonna 2009 ansiotulojen marginaalivero on yleensä enintään 28 % noin 13 000 euron tuloon asti.

Osakkeenomistaja tarkastelee yleensä omistamaansa yhtiön ja omaa henkilökohtaista verotustaan yhtenä kokonaisuutena. Verotuksen suhteen on erityisen tavallista, että tilanne arvioidaan yhtiön ja osakkaan tulojen ja niistä maksettujen verojen yhteismäärän kautta. Tällöin on yksi tärkeä vertailukohde palkan ja ansiotulo-osingon vaikutus kokonaisverotukseen. Huomattava on, että palkkaa voidaan maksaa osakkaalle ainoastaan, jos hän työskentelee yhtiössä.

Yhtiön kannalta on otettava huomioon seuraavia seikkoja laskettaessa verotuksen kokonaisrasitusta:

- palkka sosiaalikuluneen on yhtiölle vähennyskelpoista, mitä taas osinko ei ole
- sosiaalikulujen suoritevelvoitetta ei liity osinkoon
- YEL-vakuutetulle osakkaalle maksetun palkan osalta on yhtiön suoritettava sosiaaliturvamaksu (2,23 % v. 2010)
- TyEL-vakuutetulle osakkaalle maksetusta palkasta on sosiaaliturvamaksun (2,23 % v. 2010) lisäksi toimitettava TyEL-maksu (keskim. 16,9 % v. 2010)

Osakkaan kannalta tulee tarkastella ainakin seuraavia seikkoja:

- palkka on ansiotuloa kokonaisuudessaan, ansiotulo-osingosta on verotettavaa ansiotuloa 70 %
- osakkaan oma veroprosentti määräytyy kunnallis- ja valtionverosta sekä työntekijän sairausvakuutusmaksusta
- palkka ei vaikuta YEL-maksuihin
- osa osingosta on verovapaata pääomatuloa eikä se aiheuta veroseuraamuksia osakkaalle
- henkilökohtaisessa verotuksessa tehtävät vähennykset vaikuttavat lopullisen tulon määrään

- kunnallisveron ansiotulovähennyksen saa ansiotulona verotettavasta osingosta ja palkasta
- tulonhankkimisvähennys myönnetään vain palkkatuloista
- TyEL-vakuutetun osakkaan kohdalla eläketurva kertyy palkkana maksetusta tulosta

Palkkaa voidaan maksaa rahana ja luontaisetuna. Luontaisetut tulee sisällyttää palkkakirjanpitoon ja sitä tulee käsitellä kaikilta osin palkan tavoin. Luontoisedut arvostetaan verotusarvon mukaisina. Osakkeenomistajien palkansaajina saamien päivärahojen ja kilometrikorvausten tulee olla yleisten periaatteiden mukaiset ja määrältään kohtuulliset. Vaarana on, että suoritukset katsotaan peiteltyksi osingonjaoksi, jos kohtuullisuus ylitetään.

YEL-vakuutetulla osakkaalla palkanmaksu alentaa verotusta verrattuna siihen, että tulo saataisiin yhtiöstä osinkona. YEL-vakuutetulla palkan nostaminen yhtiöstä on ansiotulo-osinkoa edullisempaa jopa hieman yli 60 000 euron määrään saakka.

TyEL-osakkaalla palkkaan liittyvät sivukulut nostavat palkan kokonaiskulut niin suuriksi, että TyEL-palkan nosto on vain muutaman tuhannen euron määrään saakka ansiotulo-osinkoa edullisempaa verotuksellisesti. (Kotiranta ym. 2010, 27-30.)

4.1.1 Palkka

Osakeyhtiön varojen jakamisesta osakkeenomistajille säännellään tarkoin osakeyhtiölaissa. Taseen vapaan oman pääoman puitteissa osingon jakaminen ja muu oman pääoman palauttaminen on mahdollista toimenpidettä koskevia säännöksiä ja muotomääräyksiä noudattaen. Ellei vapaata omaa pääomaa ole, varojen kanavointi omistajan, yrittäjän, yksityistalouteen tapahtuu yleensä osakkeenomistajan työsuorituksista yhtiön hyväksi eli palkkana.

Osakkeenomistajan palkan tulee olla suhteessa työsuorituksen arvoon, ylipalkka on riski sekä osakeyhtiö- että verosäännösten kannalta. Jos palkka ylittää selvästi määrän, joka olisi suoritettava ulkopuoliselle vastaavasta työsuorituksesta, suoritus voidaan tulkita verotuksessa peiteltyksi osingoksi. Peitelty osinko on myös osakeyhtiölain vastainen rikkoessaan osakkeenomistajien tasapuolista kohtelua, elleivät kaikki

osakkeenomistajat hyväksy menettelyä. Peitelty osinko voi muutenkin rikkoa osakeyhtiölakia, olla esimerkiksi voitontavoittelun tai toimialan mukaisen toiminnan vastaista, ja loukata yhtiön velkojia ja muita ulkoisia sidosryhmiä.

Työn tekemisestä yrittäjäosakkaalle maksetaan palkkaa, mutta työn suorittaminen voi aiheuttaa myös ylimääräisiä kustannuksia, jotka hän voi periä yhtiöltä. Tällaisia kustannuksia ovat mm. matkakustannukset. Maksetut korvaukset eivät ole yrittäjäosakkaan verotettavaa tuloa, jos ne eivät ylitä verohallituksen antamia enimmäismääriä. Enimmäismäärän ylittävä osa katsotaan yleensä ansiotuloksi ja verotetaan sen mukaisesti.

Matkakustannukset ovat yrittäjäosakkaalle Suomessa tai ulkomailla tehdystä työmatkasta aiheutuneet kustannukset. Työmatka on matka, joka tehdään tilapäisesti työhön kuuluvien tehtävien suorittamiseksi varsinaisen työpaikan ulkopuolelle. Päivärahaan on oikeutettu, kun työmatka tehdään yli 15 km etäisyydelle joko varsinaisesta työpaikasta tai asunnosta.

Korvauksena maksetaan matka-, paikka- ja makuupaikkaliput sekä muut niihin verrattavat välttämättömät varsinaiseen matkustamiseen kuuluvat maksut. Päiväraha korvaa kohtuulliset ruokailu- ja muut elinkustannusten lisäykset, jotka työmatkasta aiheutuvat ja se maksetaan matkustamisesta ja majoittumisesta suoritettavien korvausten lisäksi. Jos työmatkasta ei suoriteta päivärahaa eikä matkalla ole mahdollista aterioida tavanomaisessa ruokailupaikassa, maksetaan ateriakorvaus. Muita korvauksia on mm. yömatkaraha. Yrittäjäosakkaalle voidaan maksaa näitä matkakustannusten korvauksia yhtiön asioissa tehdyistä työmatkoista, vaikka hän ei ottaisiakaan palkkaa yhtiössä tekemästään työstä. Kustannukset eritellään matkasta tehdyssä matkalaskussa.

Palkkaa voidaan maksaa rahana ja luontaisetuna. Luontaisetut tulee sisällyttää palkkakirjanpitoon ja sitä tulee käsitellä kaikilta osin palkan tavoin. Luontoisedut arvostetaan verotusarvon mukaisina. Osakkeenomistajien palkansaajina saamien päivärahojen ja kilometrikorvausten tulee olla yleisten periaatteiden mukaiset ja määrältään kohtuulliset. Vaarana on, että suoritukset katsotaan peiteltyksi osingonjaoksi, jos kohtuullisuus ylitetään. Palkka on yhtiössä työskentelevän osakkaan yksi tärkeimpiä yhtiöstä saatavia etuuksia. Rahanarvoisen etuuden kyseessä

ollessa, voi myös palkan yhteydessä tulla arvioitavaksi sen luonne saatuna peiteltyinä osinkona.

On huomattava, että osakkaalle ei välttämättä tarvitse maksaa palkkaa vaikka hän työskentelisi kokopäiväisesti yhtiössä. Hallituksen esityksessä peitellyn osingon verotuksen uudistamiseksi (HE 26/1998) todettiin, että edes ylisuuren palkan osalta ei tulisi soveltaa peitellyn osingon verotusta silloin kun palkan nostaminen ei ole taloudellisesti kannattava vaihtoehto osingonjaolle. (Leppiniemi 2008, 18.)

Luontoisedut

Luontoisetu tarkoittaa rahapalkan lisäksi muuna kuin rahana saatavaa etua, kuten asuntoetu, autoetu, autotallietu, puhelinetu, ravintoetu ja täysihoitoetu. Toisin sanoen yrittäjäosakas saa yksityiseen käyttöönsä yhtiön omistaman tai hallitsemallaan hyödykkeen. Luontoisedut ovat veronalaista palkkaa kuten rahapalkkakin. Niistä maksetaan ennakonpidätys ja muut maksut samoin kuin palkastakin. Palkkana voi tosin olla pelkästään luontoisetujakin, niiden saaminen ei edellytä rahapalkan maksamista.

Verohallinto vahvistaa vuosittain verotuksessa noudatettavat luontoisetujen laskentaperusteet yleisimpien luontoisetujen osalta (asunto-, auto-, ravinto- ja puhelinetu). Muiden etujen arvona on käypä arvo. Jos luontoisetu annetaan osinkona, se arvostetaan todellisten kustannusten suuruiseksi. (Verohallinnon ohje, 23.2.2009.)

4.1.2 Osinko

Osakeyhtiön toiminnan tarkoitus on yleensä tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Osinkona pidetään osakkeenomistajille yhtiön toiminnan aikana päättyneeltä tai kuluvalta tilikaudelta jaettavaa voittoa. Tästä jaettavasta voitosta päätetään varsinaisessa yhtiökokouksessa. Varojenjakopäätöksessä on kerrottava, onko kysymys voiton eli osingon jakamisesta vai jaetaanko varoja jostain tietystä vapaan oman pääoman rahastosta. Yhtiön jakamia varoja pidetään osinkona, jos jako perustuu viimeksi vahvistettuun ja, jos yhtiössä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja, tilintarkastettuun tilinpäätökseen. Tilinpäätöksen tulee olla yhtiökokouksen vahvistama ja tilintarkastettu, mutta sen ei tarvitse olla viimeksi päättyneeltä tilikaudelta. Voittoa voi siis jakaa myös kuluvalta tilikaudelta.

Tällöin jaettava osinkoa kutsutaan väliosingoksi. Kirjanpitolautakunta on antanut lausunnon nro 1815/8.4.2008 Osakeyhtiön varojenjaon perusteena olevasta tilinpäätöksestä.

Osakeyhtiölain 13:5:n mukaan yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat. Jakokelpoisten varojen määrä lasketaan seuraavasti:

vahvistetun taseen mukainen voitto
+ muu vapaa oma pääoma
- taseen osoittama tappio
- muut jakokelvottomat erät
= voitonjakokelpoiset varat

Muita jakokelvottomia eriä ovat yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat ja taseeseen aktivoituja perustamismenoja vastaava määrä. Jos osakeyhtiö on antanut lähipiirilainaa, pienentää laina jakokelpoisia varoja, ellei sitä peritä takaisin ennen osingonjakoa. (Tomperi 2004, 85.)

Jos osinko maksetaan muulla omaisuudella kuin rahalla niin osingon määräksi katsotaan osinkona annettavan omaisuuden käypä arvo sillä hetkellä, kun osinko on nostettavissa. Kiinteistönä tai arvopaperina saadusta osingosta on osingonsaajan maksettava varainsiirtovero (kiinteistöstä 4 % ja arvopapereista 1,6 % käyvästä arvosta, Verohallinnon julkaisu 71.10, 1.3.2010).

Vähemmistöosinko

Osakeyhtiölain 13:7 § koskee vähemmistöosinkoa. Vähemmistöosinkona on jaettava vähintään puolet tilikauden voitosta, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat, jos sitä varsinaisessa yhtiökokouksessa ennen voiton käyttämistä koskevan päätöksen tekemistä vaativat osakkeenomistajat, joilla on vähintään yksi kymmenesosa kaikista osakkeista. Vaatia ei voi kuitenkaan enempää kuin 8 % yhtiön omasta pääomasta eikä enempää kuin ilman velkojien suostumusta on mahdollista jakaa. Jaettavasta määrästä vähennetään tilikaudelta jo mahdollisesti jaetut osingot. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä tästä vähemmistöosingosta toisin, mutta vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Voitonjaon vähemmistöosingonkin osalta täytyy olla laillinen eli yhtiöllä on oltava jakokelpoisia varoja eikä jako saa vaarantaa yhtiön maksukykyä.

Peitelty osinko

Varojen jakotapaa harkittaessa on otettava huomioon myös peiteltyä osinkoa koskevat säännökset. Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan VML 29 §:n 1 momentin nojalla rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta. (Verohallinnon tiedote 13/1999.)

On huomattava, että peiteltyä osinkona pidettävän edun saajana voi osakkaan lisäksi olla tämän omainen. Esimerkiksi osakkaan antamalle pääomallainalle maksettu korko voi täyttää peitellyn osingonjaon piirteet, jos osakkaalle tai tämän omaiselle maksettu korko tai muu hyvitys on olennaisesti enemmän kuin mikä on tavallista. Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja. (Tomperi 2007, 59.) Myös toimintansa lopettaneen yhtiön osakkaalle voi syntyä peiteltyä osinkoa tilanteissa, joissa esim. kassa on siirtynyt osakkaan yksityiskäyttöön, yhtiöllä on osakkaalta saatava, jota ei tulla perimään, yhtiön vaihto- tai käyttöomaisuutta on siirretty vastikkeetta osakkaalle tai hän käyttää yhtiön omistukseen jäänyttä kiinteistöä, osakehuoneistoa tai muuta omaisuutta korvauksetta.

Peitellyn osingon edellytykset saattavat täytyä tilanteissa, joissa yhtiön ja osakkaan välillä on tehty oikeustoimi, jossa kohdetta ei ole arvostettu käypään arvoon tai sopimus, jonka sopimusehdot eivät ole yleisen liiketavan mukaisia.

Vaikka peitellyn osingon saajana voi olla osakas tai tämän omainen, kohdistuu verotus aina osakkaaseen. Jos on ilmeistä, että yhtiö on jakanut peiteltyä osinkoa, yhtiön verotuksessa menetellään niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsotaan käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus. Veroseuraamukset vaihtelevat tapauksen mukaan. Niinpä jos yhtiö on maksanut osakkaalleen tältä vuokratusta tilasta kohtuuttoman korkeaa vuokraa, yhtiö saa vähentää verotuksessaan vuokrasta vain kohtuullisen osan, ja muu osa lisätään yhtiön tuloon verolaskelmassa. Osakasta verotetaan koko hänen saamastaan vuokratulosta, vaikka yhtiö ei saakaan kaikkea vähentää.

Jos taas yhtiö perii osakkaaltaan vaikkapa käypää vuokraa huomattavasti alhaisempaa vuokraa, erotus lisätään yhtiön tuloon. Mikäli yhtiö ostaa osakkaaltaan ylihintaan maa-alueen, yhtiön tuloon ei tule lisäystä, koska maa-alueesta ei tehdä poistoa. Kauppahinta luetaan osakkaan veronalaiseksi tuloksi. Peitellyksi osingoksi voidaan katsoa myös sellainen osakaslaina, joka on annettu ilman takaisinmaksutarkoitusta. Peiteltynä osinkona verotetaan tällöin lainan pääoman määrä.

Peitelty osinko lisätään yhtiön tuloon, ja se kuuluu normaalin tuloverotuksen piiriin. Osakkaan verotuksessa peitellystä osingosta 70 % on ansiotuloa ja 30 % verovapaata tuloa (TVL 33d). Peitellyn osingon verotus muodostuu tavallisesti ankarammaksi kuin avoimen osingon verotus. (Tomperi 2007, 59.)

Seuraavana esimerkkejä korkeimman hallinto-oikeuden antamista päätöksistä:

Osakeyhtiö oli suorittanut vähemmistöosakkaansa vaalimainonnasta aiheutuneet kulut. Kulujen määrä oli lisättävä osakkaan veronalaisiin tuloihin. KHO 1984 nro 3469.

Osakaslainan lainapääoma katsottiin peitellyksi osingoksi. Osakaslaina oli vuonna 1985 ollut n. 294 000 mk ja vapaata omaa pääomaa n. 53 000 mk. Alun perin osakaslainan määrä oli ollut 200 000 mk. Koroksi oli sovittu 14 %. Osakas ei kuitenkaan ollut maksanut korkoa. Laskennallinen 9 %:n korkokannan mukainen korko oli lisätty yhtiön saamisiin. Osakas ei ollut antanut vakuutta. Asiakirjoista ei selvinnyt, että osakkaalla olisi ollut tarkoitus maksaa laina takaisin, eikä edes väitetty, että osakas puolisoineen kykenisi maksamaan lainan takaisin. KHO 1991 B 570.

Verotus

Osakeyhtiötä verotetaan erillisenä verovelvollisena sille kertyneestä tuloksesta. Osakkaita puolestaan verotetaan erikseen yhtiön jakamista varoista. Verotuksessa osakkeenomistajan saamien osinkojen jako pääoma- ja ansiotuloon perustuu yhtiön nettovarallisuuteen ja sen perusteella määritettävään osakkeiden matemaattiseen arvoon. Osakeyhtiön nettovarallisuutta laskettaessa yhtiön kaikki varat ja velat otetaan huomioon. Pohjana on osingon verovuotta edeltävän vuoden tase.

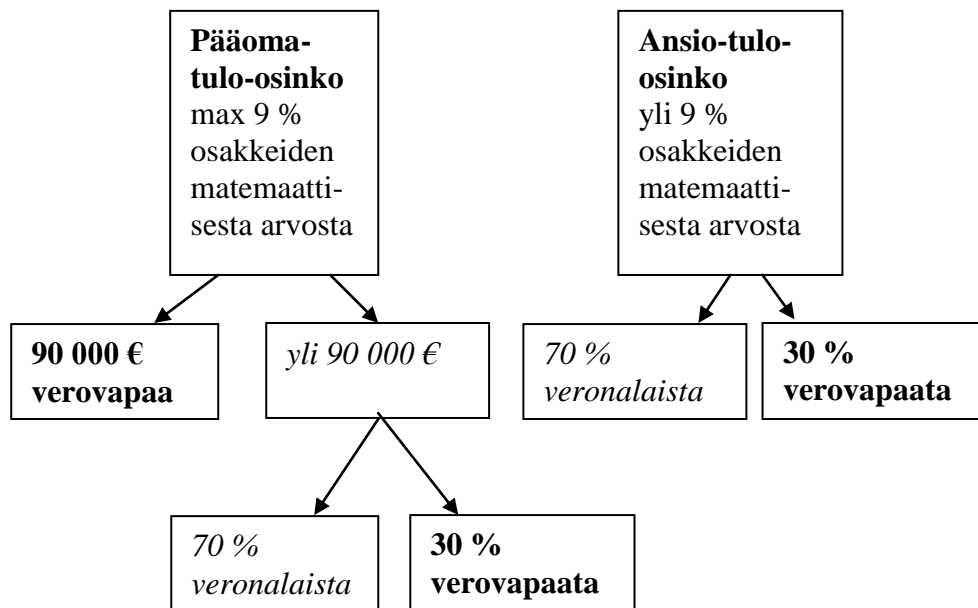
Tätä säännöstä sovelletaan myös ns. väliosingonjaon verotukseen. Esimerkiksi jos yhtiön tilikausi on kalenterivuosi ja yhtiö jakaa 30.11.2009 välitilinpäätökseen perustuvaa osinkoa, jaetaan tämä osinko pääomatulo-osinkona ja ansiotulo-osinkona verotettavaksi 31.12.2008 päättyneen tilinpäätöksen perusteella. (Raunio ym. 2010, 28.)

Nettovarallisuus lasketaan varojen arvostamisesta annetun lain (Arvostamislaki 1142/2005) mukaisesti. Taseen vastaavaa -puolen varoista käytetään kiinteistöjen, rakennusten ja rakennelmien kohdalla verotusarvoa, jos se on poistamatonta hankintamenoa korkeampi. Samoin tehdään käyttö- ja rahoitusomaisuuteen kuuluvien arvopapereiden kohdalla. Varoihin ei lasketa laskennallisia verosaamisia eikä sellaisia pitkävaikutteisia menoja, joilla ei ole varallisuusarvoa. Taseen vastattavaa -puolella vieraassa pääomassa olevien velkojen arvoksi katsotaan nimellisarvo. Velkana ei kuitenkaan pidetä laskennallisia verovelkoja.

Yhtiön nettovarallisuus muutetaan osakekohtaiseksi osakkeen matemaattiseksi arvoksi. Tämä osakekohtainen nettovarallisuus lasketaan jakamalla osinkoa jakavan yhtiön nettovarallisuus ulkona olevien osakkeiden määrällä. Osingon pääomaosuutta laskettaessa tehdään yhtiön nettovarallisuudesta ennen matemaattisen arvon laskemista ns. osakaskohtaiset vähennykset, joita koskevat säännökset ovat TVL 42 §. Näitä vähennyksiä ovat osakaslaina ja yhtiön varoihin kuuluvan asunnon arvo, jos asunto on osakkaan tai hänen perheensä käytössä sen verovuoden aikana, jona osakas saa osingon. Asunnon arvo voidaan vähentää, jos osakas ei ole työsuhteessa yhtiöön eli hän omistaa yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli 50 % yhtiön osakkeista tai äänimäärästä (YEL-osakas). Jos asunto on kiinteistö, pidetään arvona kirjanpitoarvoa tai sitä korkeampaa verotusarvoa ja samoin osakehuoneiston kohdalla, mutta jos osakehuoneisto on hankittu v. 2006 tai sitä myöhemmin, tällöin arvona pidetään hankintamenoa.

Osinko on saajalleen verovapaata pääomatuloa, jos osingon määrä on enintään 9 % osakkeiden matemaattisesta arvosta. Henkilökohtaisella tasolla pääomatulona verotettavien muiden kuin julkisesti noteerattujen osinkojen verovapaa enimmäismäärä voi olla kuitenkin yhteensä 90 000 euroa vuodessa. Tämän määrän ylimeneviä osinkoja verotetaan siten, että 70 % on pääomatuloa ja loput verovapaata

tuloa. Jos yhtiön jakama osinko on yli 9 % osakkeiden matemaattisesta arvosta, ylittävistä osingosta 70 % on veronalaista ansiotuloa ja 30 % verovapaata tuloa.

KUVA 2. Jako pääomatulo- ja ansiotulo-osinkoon

Yksityisestä eli listaamattomasta yhtiöstä saadusta osingosta ei välttämättä tarvitse suorittaa heti ennakonpidätystä. Koska osinkoja ei yleensä oteta huomioon verokortin ennakonpidätysprosentissa ja ennakon laskennassa, osinkoja noteeraamattomista yhtiöistä saavien on syytä pyytää verotoimistoa muuttamaan pidätysprosenttia halutessaan, että tällaisista osingoista kannetaan ennakkovero. Ellei ennakkoa kanneta, verovelvollisen tulee maksaa joko oma-aloitteisesti täydennysmaksu, jolloin verosta ei mene korkoa, tai vero tulee maksuun jäännösverona, jolloin siitä peritään korko. (Leppiniemi 2008, 79.) Yksityishenkilön verotuksessa peitelty osinko katsotaan aina ansiotulon tulolajiin kuuluvaksi tuloksi.

Työpanokseen perustuva osinko

Osinko, jonka jakoperusteena on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos, verotetaan palkkana tai työkorvauksena ja sen henkilön tulona, jonka työpanoksesta on kysymys. Työpanososingon koko määrä on hänen veronalaista tuloaan. Säännöksiä sovelletaan muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön jakamaan osinkoon. Yhtiö saa vähentää jakamansa työpanososingon verotuksessaan. Uusia säännöksiä sovelletaan osinkoon, joka on nostettavissa 1.1.2010 tai sen jälkeen.

Työpanososinko luetaan työnsuorittajan tuloksi palkkana tai työkorvauksena, vaikka työnsuorittaja ei ole tosiasiallisesti saanutkaan osinkona jaettuja varoja itselleen. Osingon tosiasiallisesti saaneelle henkilölle tai yhtiölle osinko ei ole tällöin veronalaista tuloa tuloverotuksessa. Verohallinnon ohjeen (Dnro 113/32/2009, 22.1.2010) mukaan lahjaverotus on kuitenkin mahdollista. Työpanososingosta verovelvollisen henkilön tai hänen intressipiirissään olevan henkilön ei tarvitse itse olla osinkoa jakavan yhtiön osakas. Osingonsaajan intressipiiriin luetaan esimerkiksi osingon saaneen holdingyhtiön osakas lähipiireineen, osingonsaajan perheenjäsen, sukulainen tai muuten hänelle läheinen henkilö (HE 47/2009, s. 2). Muuten läheinen henkilö voi olla esimerkiksi osingonsaajan avopuoliso.

Huomattavaa on, että osinko ei ole työpanososinkoa pelkästään sen johdosta, että osingon jakaneen yhtiön tulos on kertynyt ehkä yksinomaankin osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työskentelyn perusteella. Jos jakoperusteena ei ole työpanos, vaan esimerkiksi omistusosuus yhtiössä, työpanososinkoa koskevia säännöksiä ei sovelleta.

Työpanokseen perustuvasta, yhtiön osakkaalle jaettavasta osingosta ei makseta TyEL-maksua eikä työttömyysvakuutusmaksua, vaikka osinko katsottaisiin työpanososinkoa koskevien erityissäännösten perusteella verotuksessa palkaksi. Jos yhtiö kuitenkin jakaa osinkoa työntekijälleen, joka ei ole yhtiön osakas, osinko on palkkaa, josta Tyel- ja työttömyysvakuutusmaksu sekä työnantajan sosiaaliturvamaksu on maksettava. Jos osingon saaja on sama henkilö, jonka tulona työpanososinko on verotettava, ennakonpidätys toimitetaan hänelle maksettavasta osingosta palkkaa tai työkorvausta koskevien normaalisääntöjen mukaisesti. Jos osingon saaja ei ole sama henkilö, jonka tuloksi se on verotuksessa luettava, työpanososingosta ei toimiteta ennakonpidätystä. (TaxFax nro 4, 25.1.2010.)

4.2 Osakepääoman alentaminen

Osakepääoman alentamisessa on kysymys varojen kirjaamisesta pois osakepääomasta. Osakepääomaa ei saa kuitenkaan alentaa OYL 1:3.1:ssä mainittua vähimmäisosakepääomaa pienemmäksi (yksityisessä osakeyhtiössä 2 500 €).

Osakepääomaa voidaan alentaa seuraavilla tavoilla:

- jakamalla osakepääomaa
- alentamalla osakepääomaa varojen siirtämiseksi vapaan oman pääoman rahastoon
- käyttämällä osakepääomaa sellaisen tappion välittömään kattamiseen, johon vapaa oma pääoma ei riitä
- hankkimalla ja lunastamalla osakkeita.

Osakepääomaa voidaan joko jakaa suoraan varojenjakona tai siirtää se ensiksi vapaaseen omaan pääomaan. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon eli SVOP-rahastoon merkitään myös se määrä, jolla osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen (OYL 8:2). Varoja ei siis voida siirtää osakepääomasta muuhun vapaan oman pääoman rahastoon kuin SVOP-rahastoon. SVOP-rahasto voidaan kuitenkin jakaa osakkeenomistajille kuten osinko OYL 13 luvun järjestyksessä siinä missä mikä tahansa muu vapaan oman pääoman rahasto, jonka jakamista ei ole yhtiöjärjestysmääräyksellä rajoitettu. Koska osakepääomaan kirjattujen varojen jakaminen taikka niiden siirtäminen loukkaavat sidotun oman pääoman pysyvyyttä ja näin velkojiensuojaa, ovat ne mahdollista toteuttaa ainoastaan OYL 14 luvun järjestyksessä luvun mukaista velkojiensuojamenettelyä noudattaen. (Mähönen ym. 2007, 169-170.)

Jos osakeyhtiön osakepääomaa on alennettu vahvistetun taseen osoittaman tappion peittämiseksi, yhtiö ei saa kolmen rekisteröimistä seuraavan vuoden aikana jakaa osinkoa muutoin kuin noudattaen OYL 14:3-5:ssä säädettyä velkojiensuojamenettelyä, ellei osakepääomaa ole korotettu vähintään sen alentamismäärällä.

4.3 Omien osakkeiden hankinta ja lunastaminen

Osakeyhtiö voi hankkia omia osakkeitaan ostamalla niitä osakkeenomistajiltaan. Yhtiö voi myös merkitä osakkeita itselleen suuntaamastaan maksuttomasta osakeannista. Yhtiö voi menetellä kolmella vaihtoehtoisella tavalla hallussaan olevien omien osakkeidensa osalta. Ne voidaan pitää, mitätöidä tai luovuttaa.

Omien osakkeiden luovuttaminen katsotaan osakeyhtiölaissa osakeanniksi. Osakeanti voidaan toteuttaa joko antamalla uusia osakkeita tai luovuttamalla osakeyhtiön halussa

olevia omia osakkeita (OYL 9:1 §). Silloin kun yhtiö luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan vastikkeellisesti, niistä saatu rahamäärä merkitään kirjanpidossa oman pääoman ryhmään kuuluvaan erään Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto (OYL 9:6.2 §).

Omien osakkeiden antaminen maksua vastaan katsotaan osakeyhtiölaissa pääoman hankkimiseksi (osakeanniksi). Vastikkeen merkitseminen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon korostaa pääoman sijoitusluonnetta ja sitä, ettei osakkeista saadussa vastikkeessa ole kysymys tulosta olipa kysymys uusista osakkeista tai maksuttomassa osakeannissa saaduista osakkeista.

Kun halutaan hankkia tai luovuttaa koko osakeyhtiö tai merkittävä osa yhtiöstä, yleensä on valittavissa kaksi vaihtoehtoa: oston kohteena voivat olla yhtiön osakkeet tai liiketoiminta. Osakekaupassa myyjinä ovat osakkeiden omistajat. Liiketoiminnan ostamisessa ja myymisessä toimijana on yhtiö itse.

Osakeyhtiö voi hankkia osakkeitaan vastikkeetta suuntaamalla osakeannin itselleen tai maksamalla niistä luopuvalle osakkeenomistajalle vastikkeen. Omia osakkeita voidaan ostaa vastiketta vastaan joko osakkeiden lunastamisena, joka voi siis tapahtua myös vastikkeetta, tai osakkeiden hankkimisena. Hankkimisella tarkoitetaan tilannetta, jossa yhtiö tarjoutuu ostamaan osakkeita omistajalta, mutta hänen ei ole pakko luopua osakkeistaan. Osakkeita lunastettaessa osakkeenomistajan on pakko luovuttaa osakkeet yhtiölle. Sekä osakkeiden luovuttaminen että hankkiminen edellyttävät yhtiöltä varojen jakoon käytettävissä olevaa vapaata omaa pääomaa.

Omia osakkeita voidaan ostaa joko osakepääomaa alentaen tai osakepääomaa alentamatta. Yhtiö ei saa tilinpäätöksessä esittää varoinaan omistamiaan omia osakkeita. Ellei osakepääomaa vähennetä ostettaessa omia osakkeita, on omien osakkeiden hankintameno vähennettävä vapaata omaa pääomaa edustavasta erästä eli edellisten tilikausien voitosta. Omien osakkeiden hankkiminen edellyttää aina vapaan pääoman olemassaoloa.

Omien osakkeiden myyntihinta kirjataan takaisin voittovaroihin, jos omat osakkeet luovutetaan vastikkeellisesti edelleen. Jos osakkeiden myyntihinta ylittää omien osakkeiden hankintameno, ylimenevä määrä merkitään vapaan oman pääoman

rahastoon. Yksityisten osakeyhtiöiden mahdollisuutta omistaa omia osakkeita ei ole rajattu muulla tavoin kuin, että hankkiminen ja lunastaminen tapahtuvat oman pääoman puitteissa ja toisaalta niin, ettei yhtiö voi omistaa kaikkia osakkeitaan.

Omien osakkeiden ostamiseen voi liittyä useita perusteita. Toimenpide saattaa liittyä omistajarakenteen kehittämiseen. Erimielisyys osakkeenomistajien kesken voidaan ratkaista niin, että toinen luopuu osakkeistaan. Luopuminen voi tapahtua niin, että omistajat sopivat yhtiön lunastavan luopuvan osakkaan osakkeet. Omien osakkeiden ostamista käytetään myös yleisesti sukupolvenvaihdoksen toteuttamistapana. Yhtiön lunastaessa väistyvän polven osakkeet tai osakkeita ei yhtiön toimintaa jatkavien tarvitse ostaa ja hankkia tähän tarkoitukseen rahoitusta.

Pörssi-yhtiöissä omien osakkeiden ostaminen nähdään myönteisenä signaalina siitä, että yritysjohto katsoo osakkeiden olevan alihinnoiteltuja markkinoilla. Omia osakkeita saatetaan hankkia erityisesti pörssi-yhtiöissä johdon ja henkilökunnan palkitsemiseen tai yritysostojen rahoittamiseen. Muissa kuin pörssi-yhtiöissä ei myönteisten markkinasignaalien antaminen ole tarpeen ja yhtiö hankkiikin tarvitsemansa omat osakkeet itselleen suunnatulla osakeannilla.

Omia osakkeita voidaan hankkia kaikilta osakkeenomistajilta. Jos hankinta suunnataan eli osakkeita ostetaan vain joiltakin osakkeen omistajilta, on turvallisinta ryhtyä toimenpiteeseen vain silloin, kun kaikki osakkeenomistajat hyväksyvät toimenpiteen. Toimenpide on mahdollinen ilman yksimielisyyttäkin kun osoitetaan, että yhtiön etu edellyttää hankintaa eikä sillä loukata osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta.

Omia osakkeita voidaan hankkia alentamalla osakepääomaa. Muissa tilanteissa omien osakkeiden hankkiminen edellyttää varojenjakoön käytettävissä olevaa vapaata omaa pääomaa. Osakepääoman alentamisen yhteydessä tulee käyttää velkojainsuojamenettelyä (OYL 14:2). Velkojilla on oikeus vastustaa osakepääoman alentamista, jos alennettua määrää ei käytetä yhtiön tappioiden kattamiseen tai ellei osakepääomaa alentamisen kanssa samanaikaisesti koroteta samalla määrällä.

Osakeyhtiön hankkiessa tai lunastaessa omia osakkeitaan osakkeenomistajilta liittyy toimenpiteeseen kahdessa tapauksessa riski siitä, että toimenpide katsotaan peiteltyksi

osingonjaoksi. Jos osakkeista maksetaan ylihintaa, peitelty osingonjako toteutuu. Omien osakkeiden hankkiminen voidaan katsoa peiteltyksi osingonjaoksi, jos hankinnalle ei voida esittää muuta perustetta kuin verosta vapautuminen. Osakkaille osakkeista maksettu hinta voidaan katsoa kokonaisuudessaan peiteltyksi osingonjaoksi silloin, kun osakkeita hankitaan kaikilta osakkeenomistajilta heidän omistuksensa suhteessa eikä osakkeenomistajan asemassa tapahdu yhtiötä kohtaan tosiasiallisia muutoksia. Aito sukupolvenvaihdos on perusteltu syy. (Leppiniemi 2008, s.)

4.4 Osakaslaina

Osakaslainat ovat lähipiirilainoja. Osakeyhtiölaissa niillä tarkoitetaan osakkeenomistajille ja yritysjohdolle annettuja lainoja. Lähipiiri määritellään osakeyhtiölaissa seuraavasti (OYL 8:6.2): ” Yhtiön ja toisen henkilön katsotaan kuuluvan toistensa lähipiiriin, jos toinen pystyy käyttämään toiseen nähden määräysvaltaa tai pystyy käyttämään huomattavaa vaikutusvaltaa sen taloutta ja liiketoimintaa koskevassa päätöksenteossa”.

Osakeyhtiölaissa säädetään ainoastaan lähipiirilainojen ilmoittamisesta toimintakertomuksessa. Osakeyhtiölain sisältämät yleisperiaatteet estävät yleensä lähipiirilainan antamisen fyysiselle henkilölle. Lähipiirilainat voivat olla muutenkin osakeyhtiölain yleisperiaatteita vastaan.

Osakaslaina voi loukata yhdenvertaisuutta osakkeenomistajien kesken. Tästä ei synny ongelmaa, jos kaikki osakkeenomistajat antavat suostumuksensa jonkun tai joidenkin osakkeenomistajien suosimiseen lähipiirilainan annossa. Osakaslainat ovat tavallisia perheyhtiöissä tai yhden osakkaan yhtiöissä.

Lähipiirilaina saattaa loukata velkojia ja muita sidosryhmiä silloinkin vaikka osakkeenomistajat hyväksyisivät lainan. Osakeyhtiössä edellytetään johdolta huolellista ja yrityksen edunmukaista toimintaa. Osakeyhtiön yleisiin periaatteisiin kuuluu tuottaa voittoa, ellei yhtiöjärjestys toisin määrää. Korotonta lähipiirilainaa ainakin on vaikea pitää tämän yleisperiaatteen mukaisena.

Osakeyhtiölain yleisperiaatteet huomioon ottaen merkittävien rahasummien lainaaminen henkilöomistajille tai yhtiön jäsenille on yleensä osakeyhtiölain vastaista. Korottomien osakaslainojen otto on erityisen moitittavaa.

Koska lähipiirilainojen antamiseen liittyy edellä kuvattuja ongelmia, osakaslainan ilmoittaminen liitetietona on yleensä tarpeen oikean ja riittävän kuvan varmistamiseksi (ks. KILA 2005/1749). Tällöin annetaan velkojille ja muille sidosryhmille mahdollisuus välittömään reaktioon, kun he katsovat asian moitittavaksi.

Osakaslaina verotuksessa

Osakkeenomistajan omistaessa yhdessä perheenjäsentensä kanssa yhtiöstä vähintään 10 % sekä osakkeiden määrän että niiden tuottaman äänivallan perusteella laskettuna, verovuoden päättyessä luetaan osakaslainan takaisinmaksamaton osuus omistajan pääomatuloksi (TVL 53a). Pääomalainan lukeminen tapahtuu lainan nostamisvuonna. Tässä tarkoitettua 10 % omistusosuutta laskettaessa otetaan huomioon myös välillinen eli toisen yhtiön kautta oleva omistus.

Pääomatulotulkinta koskee rahalainoja. Tavanomaiset tavarakaupassa syntyneet ostovelat eivät aiheuta tulkintaa. Ostovelatkin luetaan pääomatuloksi, jos niiden ehdot poikkeavat merkittävästi tavanomaisesta esim. luottoajan osalta. Silloin kun pääomalaina luetaan veronalaiseksi tuloksi, siitä suoritettavat lyhennykset ovat vähennyskelpoisia pääomatuloja siltä osin kun lainan takaisinmaksu tapahtuu viiden vuoden kuluessa lainan nostamisvuoden jälkeen.

Pääomatulona verotetusta lainasta ei verotuksessa edellytetä koronmaksua. Muista osakaslainoista tulee periä korkoa, sillä koron perimättä jättäminen tai käypää arvoa alemman koron periminen johtaa verotuksessa peiteltyyn osingon säännösten soveltamiseen. Korkoa on siis perittävä silloin, kun kysymys on

- vanhasta, ennen 3.4.1998 otetusta osakaslainasta
- edellä mainitun päivän jälkeen otetusta lainasta, mutta omistusosuus jää alle lainkohdassa tarkoitettua 10 %:n tai
- uusi osakaslaina on maksettu verovuoden aikana takaisin.

Jos osakslaina ei ole pääomatuloa tai se on nostettu ennen 3.4.1998, on siitä perittävä kohtuullista korkoa. Kohtuullisena korkona pidetään valtiovarainministeriön vahvistamaa peruskorkoa (1,25 % ajalla 1.1.–30.6.2010). Tämä osakassaamisen korko kuuluu osakeyhtiön henkilökohtaiseen tulolähteeseen ja sitä verotetaan myös TVL:n mukaan eli osakeyhtiö maksaa siitä 26 %:n yhteisöveron.

Lainassa ei saa olla kyse peitellystä osingonjaosta, kun osakslaina luetaan pääomatuloksi. Peitelty osinko katsotaan saajansa ansiotuloksi; luottotappio ei ole osingonjaon tulkinnan yhteydessä vähennyskelpoinen. (Leppiniemi 2008, 84-87.)

4.5 Yhtiön purkaminen

Jossakin vaiheessa osakeyhtiön elinkaarta saattaa tulla eteen tilanne, että osakas joutuu tai haluaa luopua yhtiöstään. Elämästä ei aina tiedä mitä se tuo tullessaan, yhtiölle ei välttämättä ole jatkajaa tai osakas haluaakin siirtyä muiden haasteiden pariin ja lopettaa koko yhtiön toiminnan. Osakas voi myydä osakkeensa tai yhtiön varallisuus voidaan jakaa osakkeenomistajille purkamalla yhtiö vapaaehtoisesti. Jos osakas myy osakkeensa, on kyseessä irtaimen kauppa ja siihen sovelletaan kauppalain säännöksiä.

Osakeyhtiölain 20 luku koskee yhtiön purkamista ja rekisteristä poistamista. Yhtiö voi purkautua lopettamalla toimintansa, mutta myös sulautumisen tai jakautumisen seurauksena. Kun osakeyhtiö on päättänyt lopettaa toimintansa, se asetetaan yleensä selvitystilaan. Selvitystilaan asettamisesta päättää yhtiökokous. Toimintansa lopettanut yhtiö ei yhtiöoikeudellisesti lakkaa olemasta, ellei sitä pureta selvitysmenettelyn kautta.

Selvitystilaan asettaminen voi johtua myös osakeyhtiölainmääräyksistä tai muista yhtiöjärjestyksen määräyksistä. Selvitysmenettelyn tarkoituksena on realisoida yhtiön omaisuus ja selvittää yhtiön velat. Tämän jälkeen osakas saa osakkeilleen tulevan osuuden eli jako-osan yhtiölle jäävästä nettovarallisuudesta. Jos yhtiön varat eivät riitä velkojen maksuun, yhtiö on luovutettava konkurssiin. Konkurssiin asetettu yhtiö katsotaan purkautuneeksi, jos konkurssin päättyessä omaisuutta ei ole enää jäljellä tai sen käytöstä on määrätty konkurssissa. Purkamisesta on tehtävä vielä ilmoitus kaupparekisteriin.

Sulautuminen (OYL 16 luku)

Yhtiö voi sulautua toiseen osakeyhtiöön, jolloin sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Sulautuminen voi tapahtua absorptiosulautumisena, jolloin yksi tai useampi yhtiö sulautuu vastaanottavaan yhtiöön tai kombinaatiosulautumisella, jolloin vähintään kaksi yhtiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan yhtiön. Vastikkeena tästä sulautumisesta yhtiön osakkaat voivat saada vastaanottavan yhtiön osakkeita, rahaa, muuta omaisuutta tai sitoumuksia.

Jakautuminen (OYL 17 luku)

Yhtiö voi jakautua siten, että sen varat ja velat joko osittain (osittaisjakautuminen) tai kokonaan (kokonaisjakautuminen) siirtyvät yhdelle tai useammalle vastaanottavalle osakeyhtiölle. Vastaanottava yhtiö voi olla jo olemassa oleva toimiva yhtiö tai jakautumisen yhteydessä perustettava yhtiö. Vastikkeena jakautumisesta yhtiön osakkaat voivat saada vastaanottavan yhtiön osakkeita, rahaa, muuta omaisuutta tai sitoumuksia.

Niin sulautumiseen kuin jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitusten on laadittava kirjallinen sulautumis- tai jakautumissuunnitelma, joka on ilmoitettava rekisteröitäväksi kuukauden kuluessa suunnitelman allekirjoittamisesta. Ilmoitukseen on liitettävä tilintarkastajan lausunto, jossa on arvioitu onko suunnitelmassa annettu oikeat ja riittävät tiedot sulautumis-/jakautumisvastikkeen määräämisestä ja jakamisesta sekä onko sulautuminen/jakautuminen omiaan vaarantamaan yhtiön velkojen maksun. Myös sulautumisen/jakautumisen täytäntöönpano on ilmoitettava rekisteriviranomaiselle, muuten sulautuminen/jakautuminen raukeaa.

Verotus

Verotuksessa osakkaan saamaa jako-osaa verotetaan TVL:n mukaan. Tähän jako-osaan sovelletaan luovutusvoittoverotuksen säännöksiä. Osakasta verotetaan luovutusvoitosta, joka saadaan vähentämällä jako-osan käyvästä arvosta joko osakkeiden todellinen hankintameno tai osakkeiden omistujan perusteella määräytyvä hankintameno-olettama, jos se on suurempi (hankintameno-olettama on 20 % kun omistus alle 10 vuotta ja 40 % kun omistettu vähintään 10 vuotta). Jos jako-osa on muuta omaisuutta, katsotaan käypä arvo saannon hetkellä. Osakkaalle syntyy

tällöin myös varainsiirtoverovelvollisuus, jos jako-osana on saatu kiinteistö tai arvopapereita.

TVL 50 §:n mukaan luovutustappio syntyy, jos jako-osuus on osakkeiden hankintamenoa pienempi ja osakkeet ovat yksityistä omaisuutta. Luovutustappio on vähennettävissä omaisuuden luovutusvoitoista verovuonna ja kolmena seuraavana vuonna. Jos osakas myy osakkeensa, toimitetaan osakekaupan verotus TVL:n luovutusvoittosäännösten perusteella.

4.6 Laiton varojenjak

Laittomaksi varojenjaoksi osakeyhtiölaki määrittää muut liiketapahtumat, jotka vähentävät yhtiön varoja tai lisäävät sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, kuin OYL 13:1.1:ssä tarkoitetut lailliset varojenjakotavat ja laillinen lahja.

Mitä sitten tarkoittaa ilman liiketaloudellista perustetta? Tarkkaa määritystä tälle ei löytynyt mistään, mutta järjellä ajatellen yhtiön kaikenlaisen toiminnan tulee olla yhtiön harjoittaman liiketoiminnan kannalta tarkoituksenmukaista. Muuta toimintaa arvioidaan varmasti hyvin kriittisesti, jos on tarpeen tulkita varojenjaon laittomuutta. Mähösen ym. (2007, 166) mukaan laittomasta jaosta on kysymys esimerkiksi myytäessä omaisuutta tai palveluja alihintaan tai ostettaessa niitä ylihintaan taikka annettaessa velka markkinoihin ja olosuhteisiin nähden liian alhaisella korolla tai otettaessa velka liian korkealla korolla. Hyvin pitkälti samoja asioita, joita katsotaan peitellyksi osingonjaoksi.

Selkeästi laitton varojenjak on kysymyksessä, kun

- rikotaan yhdenvertaisuusperiaatetta tai yhtiöjärjestyksen määräystä
- yhtiön johto rikkoo huolellisuusvelvollisuuttaan (OYL 1:8).

Tällä tavoin yhtiöstä saadut varat tulee palauttaa ja palautettavalle määrälle on maksettava vuotuista korkoa korkolain (KorkoL 633/1982) 12 §:ssä mainitun viitekoron mukaisesti (1,0 % ajalla 1.7.–31.12.2009). Palautus on tehtävä, jos varojen saaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää sen tapahtuneen osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti (OYL 13:4).

Se, joka tahallaan osakkeenomistajan tai velkojien suojaa loukaten jakaa yhtiön varoja osakeyhtiölain säännösten vastaisesti, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai siitä ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, osakeyhtiörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (OYL 25:1.1:n 4 kohta).

4.7 Kustannusten korvaukset osakkaalle

Kuten aiemmin sivulla 15 jo mainittiin voi osakas saada yhtiöltä varoja osakeyhtiölaissa mainittujen laillisten jakotapojen lisäksi myös erilaisina kustannusten korvauksina ja yhtiön kanssa tehtyjen sopimusten perusteella.

Osakkaalle maksettu vuokra

Yhtiö voi vuokrata osakkaalta elinkeinotoiminnassa tarvittavan huoneiston tai kiinteistön noudattaen oikeustoimessaan samoja periaatteita kuin ulkopuolisten kanssa tehdyissä vuokrasopimuksissa. Vuokran on oltava käypä vuokra, johon vaikuttavat huoneiston tai kiinteistön laatu, koko ja sijainti. Samoin muun vuokrauksen kohteen osalta lähtökohtana on käypä vuokrataso. Osakkaan verotuksessa vuokratulo on pääomatuloa ja siitä maksetaan 28 %:n (v. 2010) pääomatulovero. Ennen veron laskemista vuokratuloista voi vähentää tulon hankkimisesta aiheutuneet kulut.

Osakkaalle maksettu korko ja takausprovisio

Osakkaan yhtiölle antaman pääomalainan korko ja muu hyvitys on lainanantajalle korkotuloa. Korkotulo on pääomatuloa, josta maksetaan pääomatulojen verokannan mukainen vero, joka on 28 % (v. 2010). Osakas voi myös taata yrityksen lainan henkilökohtaisesti ja saada takausprovisio, joka käsitellään kuten korko verotuksellisesti.

Muut edut ja korvaukset

Yrittäjäosakkaan työterveyshuolto

Yrittäjän itselleen järjestämästä työterveyshuollosta aiheutuneet kustannukset voidaan vähentää elinkeinotoiminnan kuluna EVL 7 §:n perusteella. Vähennyskelpoisia ovat sellaiset kustannukset, jotka kuuluvat Kansaneläkelaitoksen (Kela) korvaamaan työterveyshuoltoon ja verotuksessa voidaan vähentää osuus, jota Kela ei ole korvannut. Vähennyskelpoisuuden edellytys on, että ne ovat kohtuullisia yrittäjän työpanokseen nähden ja se, että yrittäjä tosiasiaassa työskentelee yrityksessä.

Osakeyhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen osuus yrittäjän työterveyshuollon kustannuksista on osakkaalle TVL 69 §:ssä tarkoitettu verovapaa etu.

Työvaatteet

Työvaatteet, jotka ovat suojavaatetusta tai erikoiskäsittelyä vaativaa (pesu, desinfiointi), voi yhtiö maksaa eikä sitä lueta osakkaan verotettavaksi eduksi.

Virkistystoiminta ja esim. lomapaikat

Veronalaista tuloa ei ole koko henkilökunnan käytössä oleva tavanomainen ja kohtuullinen etu työnantajan järjestämästä virkistys- ja harrastustoiminnasta (TVL 69.1 §). Tällä toiminnalla tarkoitetaan viihtyvyyttä ja suorituskykyä tai työpaikan ihmissuhteita ylläpitävää ja parantavaa toimintaa, jolla ei kuitenkaan ole mainittavaa elantokustannuksia säästävää vaikutusta. Esimerkiksi urheilu- ja kulttuuritoiminta, yhteiset juhlatilaisuudet, retket, kahvi- ja virvoketarjoilut sekä loma-asuntojen käyttöoikeus. Lomanviettomahdollisuutta yhtiön omistamalla tai ulkopuoliselta vuokraamalla lomamökillä ei yleensä pidetä veronalaisena etuna silloin, kun lomanviettomahdollisuus on yhtäläisesti koko henkilökunnan käytettävissä. Tavanomaiset kahvitarjoilut ja virkistystilaisuudet, esim. pikkujoulut ovat yleensä verottomia, mutta ruokatarjoilut ja niihin verrattavat katsotaan verotettavaksi eduksi, etenkin jos ne ovat usein toistuvia kestitöitä.

Koulutus

Verotonta etua osakkaalle on koulutus, jonka tarkoituksena on ammattitaidon ylläpitäminen tai kehittäminen. Peruskoulutusta ei yleensä katsota tällaiseksi.

Vakuutukset

Yhtiössä työskentelevälle osakkaalle otettuun vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin työnantajan työntekijälle ottamaan vakuutukseen (TVL 54 d.2), jos osakasta ei TyEL 7 §:n mukaan pidetä työsuhteessa olevana. Työnantajan ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuista on palkkaa vain kalenterivuoden aikana maksettujen maksujen 8 500 euroa ylittävä osa. Esim. jos työnantaja maksaa vakuutusmaksua 10 000 euroa, on 1 500 euroa vakuutetun työntekijän palkkaa.

Vuoden 2010 alussa tuli voimaan laki pitkäaikaissästämisestä (1183/2009). Samaan aikaan tuloverolakia muutettiin niin, että eläkevakuutusten lisäksi myös muihin pitkäaikaissästämissopimuksiin eli PS-sopimuksiin maksetut maksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia (1251/2009). PS-sopimuksia voivat kuitenkin tehdä vain luonnolliset henkilöt. Näin ollen osakkaalle voi yhtiö maksaa lisäeläketurvaa eläkevakuutusten avulla.

5 YHTEENVETO JA POHDINTA

Se, mikä on verotuksellisesti edullisinta yrittäjäosakkaalle varojen nostoon, on aina tarkasteltava tapauskohtaisesti. Yritykset ovat erilaisia, osakkaiden tarpeet ja tahto ovat erilaisia ja jokaisen yrityksen pääomarakenne on omanlaisensa. Kuten tilintarkastaja Elina Hämäläisen vastauksistakin (liite 1) näkee, joku osakas tahtoo nostaa mahdollisimman paljon voittoja yrityksestään kun taas toiset ovat maltillisia ja pyrkivät pitämään yrityksensä mahdollisimman vakavaraisena. Jokainen yritys on yksilöllinen ja jokaiselle joudutaan luomaan oma malli verotuksellisesti edullisimpiin ansaintamahdollisuuksiin. Varojen nostoa joudutaan laskemaan jopa osakkeenomistajakohtaisesti. Työympäristössä ajateltaessa pientä tai keskisuurta osakeyhtiötä ja siitä verotuksellisesti edullisinta varojen nostoa on mietittävä yritys kerrallaan.

Yritykset tuottavat voittoa erisuuruisin erin. Voiton maksimointi ei aina ole verotuksellisesti edullisinta. Tämänhetkisten verolakien mukaisesti keskimäärin tuottavan yrityksen osakkaiden kannatta nostaa pientä palkkaa ja pääomaosinko maksimissaan. Yritystä tulee tarkastaa voitonjakonäkökulmastakin kuukausittain kuten muita rutiiniasioita. Tärkeää on tarkastaa seuraavat erät:

- tulos
- oma pääoma
- onko osakkaille maksettu yhtiöstä lainaa tms. osingonjakoon vaikuttavia eriä
- yhtiön maksamat verot
- onko maksettu palkkaa osakkaille
- TyEL/YEL-osakas
- palkan sivukulut ja maksettu ennakonpidätys palkasta prosentuaalisesti

- yrityksen mahdollisuus euromääräisesti voitonjakoon vaarantamatta yritystoimintaa.

Osakkaiden kanssa on hyvä laatia suunnitelma, jota noudatetaan. Suunnitelmassa huomioidaan yrityksen ja osakkaan henkilökohtainen verotus. Suunnitelmaa seurataan kuukausittain ja tehdään tarvittaessa muutoksia. Varsinainen laskenta saadaan päätökseen virallisen tilinpäätöksen valmistuttua.

Yhteenvedo ja vastaus tutkimuskysymyksiin

Osingonjako on kannattavaa aina silloin, kun osakas saa sen verovapaasti käyttöönsä eli jos se ei ylitä osakkeiden matemaattiselle arvolle laskettua 9 % vuotuista tuottoa. Jos yhtiön nettovarallisuus on pieni, on osa osingosta osakkaan ansiotuloa. Jos yrityksen nettovarallisuus ja osakkeiden matemaattinen arvo ovat niin suuret, että osakkaat saavat haluamansa suuruisen osingon verovapaana, ei muita vaihtoehtoja kannata edes harkita. Yrityksellä täytyy kuitenkin olla varaa maksaa yhtiökokouksessa päätetty osinko eikä osingonmaksulla saa yhtiön taloutta vaarantaa.

Jos taas halutun osingon määrä on niin suuri, että osa tulee verotettavaksi ansiotulona, kannattaa miettiä verovapaan osingon ylittävän määrän nostamista palkkana. Palkka on kokonaan veronalaista ansiotuloa, mutta em. osingosta veronalaista on vain 70 %. Yhtiön kannalta palkasta aiheutuu lisää kuluja, mutta sekä palkka että henkilösivukulut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa ja siten yhtiön verot pienenevät.

Osinkotulon verotukseen vaikuttaa merkittävästi yhtiön nettovarallisuus ja siitä laskettu osakkeen matemaattinen arvo. Tämä huomioiden on nettovarallisuuden tason suunnittelu tärkeä niin yhtiön kuin osakkaan verosuunnittelussa. Esimerkiksi toimitilojen hankinnan yhteydessä on tärkeä miettiä ostetaanko tilat yhtiölle, jolla on vaikutusta yhtiön nettovarallisuuteen, vai vuokrataanko osakkaalta, jolloin vuokrameno taas pienentää yhtiön verotettavaa tuloa. Osakkaan omistaessa toimitilat, jossa yhtiö toimii, hän saa korvauksena vuokratuloa, joka luetaan pääomatuloksi. Tästä pääomatulosta voidaan vähentää tulon hankkimisesta johtuvat menot, kuten yhtiövastike. Samoin osakkaan lainatessa yhtiölle rahaa, hän saa korkoa, joka on veronalaista pääomatuloa. Yhtiölle taas liiketoimintaa varten otetun lainan korko on vähennyskelpoinen.

Pelkistettynä ohjeena voisi pitää alla olevaa taulukkoa, joka on muokattu osakkaan näkökulman mukaiseksi Tilisanomien 3/2010 (s. 31) taulukosta osakeyhtiön voitonjaon eri vaihtoehtojen keskinäisestä edullisuudesta.

	Voitonjaon muoto	Verotus
1	Osakkaalle verovapaa osinko.	Ei verotusta.
2	Osittain pääomatulona verotettu osinko (osinko ylittää 90.000 euroa vuodessa).	Osakkaan vero 19,6 % siltä osin kuin osinko ylittää 90.000 euroa.
3	Ansiotulo-osinko.	Progressiivinen ansiotulovero (70 % ansiotulo-osingosta veronalaista).
4	Palkka YEL-osakkaalle, jos osakkaan ansiotuloveroaste on alle 23 %.	Progressiivinen ansiotulovero.
5	Vuokra- tai korkotulo tai muu pääomatulo.	Pääomatulovero 28 %.
6	Suurempi YEL-palkka.	Progressiivinen ansiotulovero.
7	Suurempi TyEL-palkkatulo.	Progressiivinen ansiotulovero, TyEL-maksu ym.

Ohjeenamme on aina nostaa ensin verovapaat erät ja sitten verolliset myös yrityksessä työskentelevien osakkaiden osalta. Päivärahat ja km-korvaukset ovat tyypillisiä verovapaita eriä. Tämäkin ohje on kuitenkin katsottava yrityskohtaisesti. Laskujen tulee olla tietenkin todellisia.

Erilaiset eläkesäästöt tuovat osakkaalle myös varallisuutta. Niissä tulee huomioida vakuudet eläkeyhtiössä, johon ne maksetaan (tai vakuuksien puute-riski). Hajauttamalla minimoidaan riskit.

Hyvä on myös muistaa, että verovirasto voi antaa hakemuksesta tuloverotusta koskevan ennakkotiedon siitä, miten verotus toimitetaan kyseisessä asiassa. Maksullisen ennakkotiedon voi saada mm. arvostuskysymyksistä sekä veronkiertoa ja peiteltyä osingonjakoa koskevista asioista.

Katsaus tulevaisuuteen

Niin osakkaiden kuin osakeyhtiöiden verot puhuttavat. Vesa Korpelan artikkelissa Taloustaito – lehdessä 4.11.2009 mainitaan valtiovarainministeriössä käsitellyssä olevista muutoksista osakeyhtiön varojen jaon verotukseen. Artikkelin mukaan yrittäjäjärjestöt ovat argumentoineet voimakkaasti uudistusta vastaan. Mistä siinä

oikein on kysymys, ja miksi juuri tätä verouudistusta pidetään vahingollisena? Korpelan mukaan osakeyhtiössä on yksinkertaista kahdenlaista rahaa. Sellaista jonka joku on sinne sijoittanut ja sellaista, jonka yhtiö on omalla toiminnallaan onnistunut saamaan. Yhtiön toiminnasta kertyneet voitot ovat osakeyhtiön voittovaroja, jotka voidaan käyttää yhtiön toimintaan tai jakaa osakkaille osinkoina. Voittovarojen jakamisen verokohteluun ei ehdoteta muutoksia. Korpela mainitsee, että nyt valmistelussa oleva lakipaketti sisältää ehdotuksen, että osakkaalle palautettavaan pääomaan kohdistettaisiin aina osinkoverotus vieläpä tavallista osinkoa kireämpänä. Kesällä lausunnolla olleessa luonnoksessa pääomanpalautuksesta ei osakaan olisi osakkaalla kokonaan verovapaata tuloa vaan ensimmäisestä eurosta lähtien pääomanpalautuksesta 70 % verotettaisiin ansiotulona tai pääomatulona.

Myös Helsingin kauppakorkeakoulun veroprofessori Heikki Niskakangas on sitä mieltä, että osinkoverotus kiristyy väistämättä. Hän toimii ns. Hetemäen vetämän verotyöryhmän jäsenenä ja kirjoitti HS 12.11.2009 osinkoverotuksen ja yrityksen riskinotoista. Hänen mielestään osinkoverotuksella ja yrityksen riskinotolla ei pitäisi olla yhteyttä. Osinkoverotuksen kiristyminen tarkoittanee käytännössä nettovarallisuuteen perustuvan osinkoverotusmallin hylkäämistä. Niskakankaan mukaan lähivuosina kulutus- ja ansiotuloverot nousevat eikä osinkoverotusta voi jättää kiristysten ulkopuolelle.

Kuten edellä olevista artikkeleista ilmenee, tulee pääomaverotus varmasti muuttumaan lähitulevaisuudessa. Ansiotuloverotus tulee pysymään melko samalla tasolla, mutta pääomaverotus kiristyy ja näin ansio- ja pääomatulojen verotuksen välinen ero kapenee. Valtiovarainministeriön verotuksen kehittämistyöryhmä, ns. Hetemäen työryhmä (toimikausi 1.10.2008 - 31.12.2010) pohtii parhaillaan verojärjestelmän uudistustarpeita kokonaisuuden kannalta. Suunnitellut muutokset koskettavat yritysverotuksen lisäksi erityisesti osakeyhtiön voitonjaon verotusta ja pääomatulojen verotusta laajemmin. Tilisanomien 3/2010 (s. 29) mukaan suunnitellut muutokset tulevat todennäköisesti huhtikuussa 2011 laadittavan hallitusohjelman osaksi, ja voimaantuloa voidaan odottaa vuoden 2012 alusta lukien.

Pysyäkseen ajan tasalla ja tulevilla muutoksilla mukana tulee kirjanpitäjien seurata aktiivisesti hallituksen esityksiä ja lakimuutoksia. Työn hektisyyden vuoksi olisi toivottavaa meidän kirjanpitäjien kannalta se, että veromuutokset tulisivat ammatti-

ihmisten tietoon hyvissä ajoin ennen niiden voimaantuloa. Tällä tavoin pystyttäisiin aina varmemmin takaamaan pitävä verosuunnittelu asiakkaille.

Mielestämme tämä opinnäytetyö hyödyttää alan ammattilaisia, tarvittava tieto löytyy tiivistettynä tietopakettina. Olemme halunneet esittää ensin teoria-asian kokonaisuudessaan ja sen jälkeen yhteenvedossa oman näkemyksemme asiasta käytännön kokemuksen pohjalta. Mielestämme oma opinnäytetyömme täytti tarkoituksensa, saimme kerättyä tarpeellisen teoria-aineiston. Omaa pohdintaa ja esimerkkejä olisi saanut olla enemmän. Käytännön numeraaliset esimerkit jäivät puuttumaan asiakassuojan vuoksi.

Tämän aiheen tutkimista voisi jatkaa liiketoiminnan kehittämisen näkökulmasta ja sitä kautta tuloksen parantamisen kannalta. Yrityksen toiminnan edellytys on voitontuottaminen ja kasvaminen, mutta hallitusti vakavaraisuuden säilymisen vuoksi. Opinnäytetyön edetessä olemme havainneet, kuinka vahvasti varat, kasvu ja vakavaraisuus liittyvät toisiinsa. Yhden osa-alueen kasvaessa tai heiketessä se vaikuttaa vahvasti muihinkin osa-alueisiin. Esimerkiksi kasvun lisääntyessä suuresti vakavaraisuus ja varat pienenevät. Näin ollen yritystoiminnan kehityksen ja tätä kautta myös varojen jaon tulee olla hyvin harkittua ja suunniteltua.

Olemme hyvin kiitollisia siitä, että tilintarkastusyhteisö Pricewaterhouse Coopersin KHT, JHTT Elina Hämäläinen halusi vastata kysymyksiimme, vaikka kevät tilinpäätöksineen ja tilintarkastuksineen on erittäin kiireistä aikaa hänelle.

LÄHTEET

Arvopaperimarkkinalaki 26.5.1989/495

Finnvera PK-yritykset. WWW-dokumentti.

<http://www.finnvera.fi/fin/Takaukset/Kansainvaelistymistakaus>. Luettu 25.5.2010.

HE 109/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 47/2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta.

Helsingin Sanomat 12.11.2009.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Heinlahti, Kaisa 2006. Mitä on tutkimus? Argumentaario ja tieteenfilosofia. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

KHO:n päätös 1984 nro 3469.

KHO:n päätös 1991 B 570.

Kirjanpitolautakunnan lausunto 2005/1749. OYL:n vastaisten rahanostojen käsittelystä tilinpäätöksessä. Annettu 21.6.2005

Kirjanpitolautakunnan lausunto 2008/1815. Osakeyhtiön varojenjaon perusteena olevasta tilinpäätöksestä. Annettu 8.4.2008.

Korkolaki 20.8.1982/633

Kotiranta, Kare, Raunio, Merja, Romppainen, Leena & Ukkola Outi 2007. Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360

Laki sidotusta pitkäaikaissästämisestä 22.12.2009/1183

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558

Leppiniemi, Jarmo 2008. Osakeyhtiö – varteenotettava vaihtoehto. Porvoo: Suomen Lehtiyhtymä Oy.

Mähönen, Jukka, Säiläkivi, Antti & Villa, Seppo 2006. Osakeyhtiölaki käytännössä. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mähönen, Jukka, Säiläkivi, Antti & Villa, Seppo 2007. Osakeyhtiölaki pienyhtiössä. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Osakeyhtiölain uudet rahoitusvälineet verotuksessa. Tiedote 5/1997, 4.9.1997. Luettu 20.11.2009.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624

Puukko Markku, Pro gradu –tutkielma Noteeraamattoman yhtiön jakama osinko luonnollisen henkilön näkökulmasta. Tampereen yliopisto, oikeustieteiden laitos 2006. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00900.pdf>. Luettu 27.4.2010.

Raunio, Merja, Romppainen, Leena, Ukkola, Outi & Kotiranta, Kare 2010. Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä. Helsinki: KHT-Media Oy.

Taloustaito-lehti. 4.11.2009.

Tapiola Yritykset ja yhteisöt. Eläke-Tapiolasta lakisääteinen työeläke. Kaikki TyEL- ja YEL-vakuuttamisen palvelut. WWW-dokumentti.

<http://www.tapiola.fi/www/Yritysassiakkaat/Henkilosto/Tyoelakevakuutukset/etusivu.htm>. Luettu 16.3.2010.

TaxFax nro 4, 25.1.2010. Työpanokseen perustuva osinko. Yrittäjäosakkaan asunnon ja työpaikan välisten matkojen kulujen vähentäminen. Luettu 25.1.2010.

Tilisanomat 3/2010. Yritystalouden ja laskennan ammattilehti. 31. vuosikerta..

Tomperi, Soile 2004. Kehittyvä kirjanpito. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tomperi, Soile 2007. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Helsinki: WSOY Oy.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931

Verohallinnon julkaisu 71.10, 1.3.2010. Kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta suoritettava varainsiirtovero. Luettu 26.4.2010.

Verohallinnon ohje Dnro 206/345/2007, 8.3.2007. Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen. Luettu 25.11.2009.

Verohallinnon ohje Dnro 697/345/2007, 28.5.2007. Yrittäjän työterveyshuollosta aiheutuneiden kustannusten vähentäminen verotuksessa. Luettu 25.11.2009.

Verohallinnon ohje Dnro 2042/32/2008, 31.12.2008. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2008 toimitettavaa verotusta varten. Luettu 19.11.2009.

Verohallinnon ohje Dnro 1638/31/2008, 23.2.2009. Luontoisedut. Luettu 20.11.2009.

Verohallinnon ohje Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010. Työpanokseen perustuvan osingon verotus. Luettu 23.3.2010.

Verohallinnon päätös Dnro 2033/32/2008, 9.12.2008. Säädöksen numero 833/2008.
Verohallinnon päätös verovapaista matkakustannusten korvauksista vuonna 2009.
Luettu 20.11.2009.

Verohallinnon tiedote 13/1999, 1.10.1999. Peitelty osinko. Luettu 15.12.2009.

Yrityspalvelu Enter. Osakeyhtiö. Mikä on osakeyhtiö? WWW-dokumentti.
www.ypenter.fi/?q=KQn8Cz2VfO999UDhdKzNe2qzdzGKYHrx502F. Päivitetty
6.8.2008. Luettu 19.1.2010.

VAROJEN NOSTO OSAKEYHTIÖSTÄ**Pienen ja keskisuuren osakeyhtiön osakkaan näkökulmasta**

Kysymykset Pricewaterhouse Coopers Oyj:n KHT, JHTT Elina Hämäläiselle:

- 1) Kerrotko tilintarkastajan tehtävästä ja vastuusta lyhyesti pienen ja keskisuuren osakeyhtiön tarkastamisessa.
 - hallinnon ja juoksevan kirjanpidon sekä tilinpäätöksen tarkastaminen
 - vastuu tulee mielestäni siitä, että ei jätä mitään oleellista huomioimatta, josta saattaisi seurata yhtiölle tai johdolle joitain sanktioita
- 2) Ovatko ko. yritykset luopuneet tilintarkastuksesta uuden tilintarkastuslain tultua voimaan?
 - eivät juurikaan, tiedossani on vain muutama tällainen yritys
- 3) Ovatko pienten ja keskisuurten osakeyhtiöiden yrittäjät yhteydessä tilintarkastajaan tulossuunnitteluvaiheessa?
 - kyllä, muutamat heistä ovat aktiivisia tässä asiassa
- 4) Onko voitontavoittelu tärkeintä yllä mainituissa yhtiöissä eli tehdäänkö tulosta vain siksi, että voidaan nostaa mahdollisimman paljon voittoja?
 - yritykset jakaantuvat yleensä kahteen osaan tässä kysymyksessä, toiset tekevät tulosta ja nostavat suhteellisen maltillisesti osinkoja ja toiset minimoivat tulosta verotuksen vuoksi ja nostavat osinkoa mahdollisimman paljon
- 5) Onko omien osakkeiden hankinta ja myyminen yleistä pienissä ja keskisuurissa yhtiöissä?
Millaisissa tilanteissa tällaisia vaihtoehtoja käytetään?
 - on yleistä nimenomaan kauppa- ja sukupolvenvaihdostilanteissa
- 6) Esiintyykö osakaslainoja nykyisin paljon taseessa ko. yhtiöillä?
 - pienillä yhtiöillä näitä on melko usein
- 7) Kuinka on svop-rahastojen laita?
 - melko harvassa vielä, mutta joitakin on
- 8) Miten tilintarkastaja puuttuu varojen noston väärinkäyttöksiin? Ilmeneekö väärinkäytöksiä ja jos ilmenee, minkä tyyppisiä ja kuinka paljon?
 - tilintarkastaja raportoi tilintarkastuskertomuksessa väärinkäytöksistä ja näitä laittomia varojen nostoja on jonkin verran pienemmissä yhtiöissä
- 9) Mitkä ovat mielestäsi terveen toimivan yhtiön parhaimmat varojen nostokeinot?
 - palkka, osinko sekä omien osakkeiden hankkiminen yhtiölle